ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | Թիւ 2,599 | Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905, ՄԱՐՏ 30 — 12 ԱՊՐԻԼ | 6 ՕՔԵԼ, 1323 — 30 ՄԱՐԹ 1321 | ՀՈՐՁՈՐԴԱԿԱՆ Ի

ՊՈՒԶԱՆԹԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՕՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏՂԻ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԼՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ՕԶԱՆԱՑԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Դրամն առատ է Եւրոպայի մէջ, և օրէնսմեծ խնդիրն այս է որ տակաւին ո՛րս չափ պիտի աճեցնայ դրամը։ Պանքաներն հետզհետէ իշեցուցին իրենց զեղչի սակը, և դուրսի հրապարակը Պանքաներուն դէմ կ՛մրցէ՝ ա՛լ աւելի կտրելով զեղչի սակը։ Մեր նշանաւորներեն մի՝ նայիք։ Ունեցողներն ալ քանի չատ ունին որ հոգ կ՛ըսեն թէ ինչպէս պիտի գործածեն իրենց դրամը։ Եւրոպայի մէջ, խնդիրը կարգ մը չափերու վրայ չէ, օրգ մեծ առեւտուրս կատարող են ըլլալ ամէնէն աղքատ հասարակութեանց մէջ իսկ։ Եւրոպայի մէջ խնդիրը նոյն իսկ հասարակ ժողովրդեան սորուելէ առաջ մի կողմ դրած դրամին վրայ է, որուն չահաբեր գործածում մը գտնելը թէ՛ ժողովրդին թէ վարիչ մարմիններուն մտածման առարկան է։ Ոակիի արտադրումը տարուէ տարի ա՛ճելու ուղղութեան մէջ, և հողագործութիւնը, արհեստագործութիւնը, ճարտարագործութիւնը, վաճառականութիւնն ու տեղաշարժութիւնը կարեւոր գումարներ կ՛ուզեն այդ ամէնուն համար։ 1898 Մայր. 1ին, Թրանսվալի մէջ ոսկեղջիւրն ամէն էր 100ին 2։ 1905է սկիզբն 3 էր։ Անգլիոյ մէջ 100ին 4 էր, տարւոյս սկիզբն 3 եղաւ, ապա 2 ½ի իջաւ։ Գերմանիոյ մէջ 100ին 5 էր։ Տարւոյս սկիզբը այս երեք հրապարակներուն վրայ ալ պահ մը միօրինակ 100ին 3 եղաւ։ Չորէն սակի այն պիտի միօրինակութիւն յառաջագոյն եւրուցած չէր Բարիզի, Լոնտոնի և Պերլինի մէջ։ Առաջ, ո՛ր հրապարակին վրայ չատ ժան էր, այն տեղէն կ՛գաղաւոր դրամին և աւելի սեղ գործածուած հրապարակը կ՛փոխադրուէր։ Այս տարի անհնկ չէ։ Սակայն հաւանական է որ տարուան մէջ արժեթուղթերու համար տրուած ոսկոյը կամ բրջօրն ալ այս տարի չատ վար է։

Դրամին այս ժժումբիւնը կ՛վերագրէն Մայրագոյն Արեւելքի պատերազմին, որ առեւտրական և ճարտարական գործերը կասեցուց մեծ չափով մը, որով չատ մը դրամագլուխ տրամադրելի թողուց։ Իւրաքանչիւր տրամադրելի դրամին կարեւոր մասերն ալ օրգ տրամադրելի մտադրելի թողուց։ Իւրաքանչիւր տրամադրելի դրամին կարեւոր մասերն ալ օրգ տրամադրելի մտադրելի Բարիզի ու Պերլինի Պանքաներուն մէջ՝ կարճ պայմանաժամերով նորեն փոս տրուեցան հրապարակին, և ապրիլականէն աւելի ածան, պարապ չկենալու համար։ Բարիզի հրապարակին վրայ դրամի առատութեան բացատրիկ պատճառ մը եղաւ տարի այն 200 միլիոն ֆր.ը զոր Ամերիկա ղրկեց Բարիզ, իբրեւ գին Բանսալի Ընկերութեան արտօնութեան ու գոյքերուն, և որ փոխարինեցին Ջրանցին լինցած մասին Գօրգաս պատերազմին պատճառաւ դադրած աշխատութիւնը վերսկսաւ։ Թրանսվալի մէջ, ուր չինացի հանքագործներն եկան կատարել այն աշխատութիւնը զոր եւրոպացի գաղթականք կ՛զանազանին չատ ծանր դանելով, և տարիէ մ՛ի վեր կարեւոր չափ մը աւելցաւ Լոնտոն ղրկուած Թրանսվալեան նոր ոսկին։ Այնպէս որ ոսկիի արտադրումը, բոլոր աշխարհի մէջ, որ եօթն տարի առաջ մէկ միլիոն 140 միլիոն ֆր. էր, անցեալ տարի հասաւ մէկ միլիոն 831 միլիոն ֆրանկ։ Այս տարի եղեալ միլիառը կրնայ անցնիլ կ՛ըսեն։

Ոակիին այս զեղումն յորդումն հետեւեալ կերպով կ՛նդհատաւ Արեւմուտքի դրամատնից մէջ.—1898ի սկիզբը, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Նիւ Եորքի, Սպանիոյ, Իտալիոյ և Աւստրիոյ—Հունգարիոյ Պանքաներուն մէջ պատրաստ ոսկեդրամ կար ութ միլիառ 334 միլիոն ֆրանք, մինչ 1905ի սկիզբն այս գումարը բարձրացած էր գրեթէ 10 միլիառ 128 միլիոն ֆր.ի։ Ամէնէն աւելի փրանսայի մէջ է որ ոսկեդրամը կ՛դիզուի Պանքաներուն մէջն, որովհետեւ հոն մանաւանդ առեւտրական ու ճարտարական գործերն այնքան բանուկ չեն, կամ այնքան նորութիւն չկայ ձեռնարկութեանց մէջ օրկեռ դէպ նոր դրամագլուխներ պէտք ըլլան, և գաղղիացի պատուական ժողովուրդն ալ ամէն տարի երկու միլիառ ֆրանք կամ 80 միլիոն ադբլին կ՛աւելցնէ մէկ կողմ կը դնէ, և երբ այս խնայութիւնը չկարենայ նոր գործի մը յատկացնել, դրամատունները կ՛յանձնէ ոչինչ տոկոսի մը կամ արժեթղթոց չահսն վոխարէն։ 1838ի սկիզբը, Պանք սը Ֆրանսի, (Բանկը Բրէսի Ֆրէնսիէ, Բրէսի Լիոնէի և Ֆրանսական գլխաւոր դրամատնից մէկ գանուած աւանդ ժողոված գումարները կը հասնէին երկու միլիառ 338 միլիոն ֆր.ի, մինչ ներկայ տարւոյն սկիզբը նոյն գումարը բարձրացած կ՛գտնենք չորս միլիառ 400 միլիոն ֆր.ի։

Տրամագրելի դրամագլուխներուն այսպէս դիզուելէն Արեւմուտքի Պանքներուն մէջ՝ այն հետեւանքն ունեցաւ որ տոկոսի ու դրամազրկի սակը կտրեցաւ և ապրանքներու գինը վրայ դրաւ։ Լոնտոնի անհետացեալ և տեղատարած «45 տեսակ ապրանքներու գին» ո՛ւսնէն, որոյ ելեւէջներն կ՛հասկնան բոլոր առեւտրական հրապարակին վիճակը։ այսինքն՝ վաճառականներն նիւթ կազմող 45 կարգ գլխաւոր ապրանքներուն օրուան գիները կ՛գումարեն, և մէկ թիւով մը ամբողջին գինը կ՛ցուցընեն, և տարուէ տարի գայն բազդատելով, կ՛տեսնենն նոյն տարիին մէջ ապրանքներու գնոյն միջին ընթացքը։ Արդ, այդ միջին գինը 45 տեսակ ապրանքներու, որ 1898ի սկիզբը 63 կ՛արժէր, 1905ի սկիզբը կ՛ելլայ 70։ Տարւոյս փետր. մեռնն մինչև 71 բարձրացաւ։ Իսկ Պահական արժեթուղթերն աւելի խնկան ըսեն բարձրացան։ բայց անոնք տարբեր տղեցութեան մը կ՛հպատակէին։ Օրինակի համար, անգլ. Քօնսոլիտէն, որ 1897ին 2¾% տակաւ կտրեր, և այն տեղն կ՛արժէր 112.80 տգրելին, տարւոյս սկիզբը, երբ տոկոսն իջած էր 2½%է, 88.25 միայն կ՛արժէր։ Գերման Կայսրութեան 3% արժեթուղթը նոյն եօթնամեայ չրջանին մէջ 97.50ե իջաւ 90ի։ Ֆրանսայի 3% արժեթուղթն ալ որ 1898ի սկիզբը 103.07 ֆր. կ՛արժէր, 1905ի սկիզբը 97.90էն աւելի չէր ըներ։

Անգլ. Քօնսոլիտէն անկումը վերագրելի էր, տակաւին զեղչումէն զատ, Թրանսվալի պատերազմին պատճառաւ նոր փոխառութիւններու ի հրապարակ հանման։ Ֆրանսայի Ռընդին ալ անկումը վերագրելի էր բոլոր Ֆրանսայի Պետական արժեթուղթերուն մինչև վերջը, ոչ մեծ տարբերութեան մը։ Ֆրանսայի արտաքին վաճառականութիւնը, այսինքն՝ ներածմանց և արտածմանց, եօթն ու կէս միլիառ էր։ 1904ի վերջը, այս գումարն յանգեալ էր միլիառ ու երեք հարիւր միլիոն ֆրանկի։ Եօթն տարուան մէջ, Ֆրանսայի արտաքին վաճառականութիւնը մէկ ու կէս միլիառ ֆր. աճեցած էր։ Անգլիոյ արտաքին վաճառականութիւնն ալ 17 միլիառ ֆր. էր եօթն տարի առաջ, 1904ին եղաւ 21 միլիառ ֆր., յաւելեալ չորս միլիառ ֆր.։ Գերմանիոյ վաճառականութիւնը 10 միլիառ 300 միլիոն ֆր.էն ելաւ 12 միլիառ ֆրանքի։ Մ. Նահանգաց վաճառականութիւնն ալ հին միլիառէն բարձրացաւ 12 միլիառի։ Այս չորս ազգերուն մէջ ամէնէն չատ արտադրող աճեցնող ըլլալ ամերիկեան ունեցող է Անգլիա, բայց ամէնուն ալ վաճառականութիւնն առագրի ընթացք մը կ՛ցուցընէ բարւոքման, ամման ու բարգաւանման։

Եթէ Ֆրանսա համեմատապէս երկհոգի է ամառեական մեծ ձեռնարկներու մէջ նետուելու, Գերմանիա, Ամերիկացի Անգլիացի, և նոյն իսկ Ճապոնիացի աւելի յանգուգն են։ Ֆրանսա իր դրամը փոս տալով կ՛չատանայ։ Բայց ճարտարագործութիւնն իր վերջին քառն բաւ չէ գեռ ըսել Արեւմտեան և Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ մեծամեծ ձեռնարկութիւնք արդէն ի գլուխ հանուած են և այնքան կարեւոր գրամագլուխներ չեն կարօտիր այլեւս։ Եւրոպա և աշխարհի ուրիշ մասեր գեռ չատ պէտք ունին երկաթուղիներու, ջրանցներու, նաւահանգիստներու, քաղաքներու, Թրամվէյներու, չրուղիներու և այլ մեծամեծ հասարակ չինութիւններու որք Եւրոպական դրամով ի գլուխ պիտի գնեն, զի փոս առած դրամն իրեն այլ և այլ ապարդիւն ապառադիութեանց համար պիտի չըլլայ, այլ իր եւրոպական և ազգային ընդարձակ գաղառնները չէնցնելու համար, բարեկարգ վարչութեան մը ձեռամբ։ Զին, Մանչուրիա, Քորէա և Ափրիկէի հիւսիսային և կեդրոնական մասերը պէտք պիտի ունենան մեծամեծ դրամագլուխներու, քաղաքակրթութեան չաւդին մէջ հարկ եղած նոր կազմածքն ստանալու համար։ Արեւմտեան հին քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ ալ վերանորոգութիւններ, վերաշինութիւններ, և գիտական նոր գիւտեր, նոր ձեւափոխութիւններ չարաբանակ պիտի խնդրեն նոր դրամագլուխներ, հետեւապէս ո՛րչափ նոր ազգերուն հանգերն և ո՛րչափ խնայութիւնք դիզուին մի կողմ՝ միշտ յոյս կայ ներառոր գործ գտնելու և չահեցնելու։

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Բ.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փանոսեան՝ բոլոր անոնց համար որ միայն հայերէն կարդացած են, գրեթէ անծանօթ մ՛է իբր լրագրող, մինչդեռ հարկ է գիտնալ թէ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հրապարակագիր մ՛է։ Մինդեսմը կեսարացի, ինչն հայասեան Թուրքերէն գրելու մեծ դիւրութիւն ունենալէ զատ, պէտք է նկատել ժամանակն որ ուելի հայասեան Թուրքերէն հրատարակութիւնն մը յարմար էր զան թէ զուտ հայերէնին, վասն զի խոշոր մեծամասնութիւն մը կար որ Թուրքերէն կ՛խօսէր առանին կեանքին մէջ։ Մասնաւորապէս կեսարացիք բնաւ հայերէն չէին գիտեր, և Փանոսեան որ ուելի կեսարացւոց պաշտպանութիւնը կը վայելէր, դէթ բարոյական պարտք մը պիտի համարէր իրեն նոյն լեզուով գրել։ Այսպէս ըսելով, նուազ տզրեցիկ չէ եղած, ընդհակառակը պէտք է խոստովանիլ թէ Փանոսեան գրեթէ միակ լրագրողն է մեր մէջ որ երեսուցնացուկս մեծ հեղինակութիւն մ՛ունեցած է հանրային կարծիքին վրայ։

Հ. Դրիգորիս Վ. Դալէմքեարեան իր «Հայ լեզուաբնի պարտքեր»ին մէջ, ո՛վ գիտէ ի՛նչ մտածումով, հայատառ—Թրքերէն լրագիրներն իբր միջանկեալ բան մը կամ օտարոտի ձև մը դուրս ձգած է։ Ասիկա արեգակը որ Թրքահայ մտաւորականութեան զարգացման և բարեփոխման իւրաքանչիւր երեսնգները պիտի նօթագրէ, առանց հայատառ—Թրքերէն հրատարակութեանց վրայ գէթ հարեւանցի ծանօթութիւն մը ձեռք բերելու, սխալ ուղիներու մէջ պիտի կորսուի և լրակատար ծանօթութիւն մը ձեռք չպիտի կարենայ բերել։ Այս ձեռով միանգամայն գրականութիւն մը կանգած է չատ անգամ զուտ հայերէնի քանի մը ճիւղերը։ Լրագրութեան մէջ նոյնը պէտք է խոստովանիլ։ Մասին օրաթերթերի վերածուելէն չատ ու չատ առաջ հայատառ—Թրքերէն օրաթերթ մ՛էր Մահդոմ՝ ազգեցիկ ու ներգործող, և օրաթերթի մը գրեթէ ամէն հանգամանքներուը ներկայանալի։ Ակէ զատ, պէտք չէ մոռնալ թէ անանց Թուրքերէն ըլլալը բացարձակ պայման մը չէ եղած։ Ժամանակին ամէնէն կարող գրիչները, օրաւան ամէնէն կարեւոր խնդիրներուն վրայ կարծիքներ յայտնած են, ընդարձակ ուսումնասիրութիւններ, գիրքերու թարգմանութիւններ գրած են այդ հայատառ—Թրքերէն հանգէսներուն և լրագիրներուն մէջ, որոնք չեն կրնար անշուշտ անտես թողուիլ։

Նոյն իսկ Տէրոյենց որ հայերէնի աւելի համաս էր, 1856ին Զմիւռը հրատարակած է Թուրք լեզուով, օրով հետև ընթերցողներու առաջնութիւն մը կար։ Աստնք նշանակելի պարագաներ են որոնք կ՛ներան մեր մտքի կեանքին և մասնաւորապէս ժողովրդական և վարչական, Պաարիարքարանի և Թագային չրջանակներու վրայ ունեցած ազդեցութիւնը հայատառ Թրքերէն լրագիրներուն և հանդէսներուն։ Այդ ազդեցութիւնները, երբեմն մեղմ, երբեմն խիստ, երբեմն անաչ, երբեմն կծու, երբեմն ծանազդեցիկ, երբեմն ամէն հաչիւ չանգստող, իրարու ջով բերուելով պիտի կազմին բարեփոխման և չրջափոխութեան չարուց նականան չարքին պատկերացումն զոր ապագայ գրիչներու կ՛ձմայ ընել։ Հոն այդ պատկերացումին մէջ Փանոսեան փառաւոր էջ մը պիտի ունենայ, վասնզի բոլոր հայատառ Թրքերէն լրագրութեան պատմութեան մէջ—կամ նոյն իսկ բոլոր Պոլսահայ լրագրութեան մէջ—միակ մարդն է և գերազանց խմագիրն է որ գիտցած է իր գործին մէջ եռանդ, օյժ և կարողութիւն դնել, հանրային կարծիքը վարել, անհուն ժողովրդականութիւն չունի, ձաղկել, հարուածել, հալածել, տոկալի կերպով բղջտել, սիրտեր խոցոտել, թշնամանել և նոյն իսկ հայհոյել անինկատ, բայց վերջապէս քան մը, արդիւնք մը և ազդեցութիւն մը ցոյց տալ։

Փանոսեան վարիչ մ՛էր իբր խմբագիր, մինչ իր ժամանակակիցներէն չատեր հանրային կարծիքին հակերներն և անդրադարձումներն էին մեծ մասամբ։ Փանոսեան հեղինակութիւն մ՛էր կամ գէթ գիտակերէն հեղինակութիւն մ՛էր։ Ուրիշներուն պէս ազգեցիկ ու մեծ ազա անձնաւորութեանց հովանիին ապաստանիլ և բամբասիկ մը չէ եղած։ Գրած է անկիղծորէն ինչ որ մտադրած է և պէտք է խոստովանիլ թէ մեծ հետաքրքրութեամբ մը օժտուած ըլլալով հանդերձ՝ ամէն անգամ ձիդ չէ մտածած։ Բայց կրով և չղուտ բան մը ունենալով իր հոգիին, ինչպէս նաև իր միտքին մէջ, անօրինակ յամառութեամբ մը կառչած է նաև իր սխալներուն, և չէ ուզած ընդունիլ անոնց սխալ ըլլալը՝ մինչեւ վերջը։

Եթէ երբեմն ուղղած է ինքն ինքիրենն իր սխալները, ուելի պարագաներուն բերմամբն և անձնական փորձառութեամբն է։ Այսպէս, Փանոսեան լրագրական ասպարէզ մտած օրն իր մտադրութիւնն էր գիտել կան մշակութիւն մը և արուեստական ծաղոթութիւններ տալ ժողովուրդին։ Իր խառնուածքը, իր պայքարողի հակամիտութիւնը սակայն չէին կրնար զինքն անտարբեր թողուլ և անկարելի էր պարզապէս ընդհանուր հանդերձներու չինականի մը վրայ կարծիք չյայտնել։ Ասոնք նուազագոյն ծանրութիւն մը չունին Փանոսեանի մտաւոր կազմութեան մէջ։ Ասոնք ուելի ևս կ՛ուժգնացնեն անոր անհատականութիւնն ու կ՛ընդգծեն զայն։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

ՓԻԼ ՎԷՐՆ

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԵՐԿԻՐ (39)

ԺԸ.

Լիէօնի մեկնումին որչափ եւ որչափ դժուարութիւն կար։ Պիտի չանձնաէր նոյն նաւապետին, տեղակալ Լիէքլոթըրի որ այս առիթիս գնդապետութեան աստիճանին բարձրացեր էր։ Թրիլ և Ճէնսի տեղապետութեան նաւուն մէջ, ընկերակցութեամբ Ֆրանսայի, ինչպէս նաև մէկ քանի գաղթականներու։ Այս վերջիններէն կային դեռ ուրիշ նաւերով մեկնելու ատեան։ Որոշուած էր նաև որ Լիէօնի Բանկուսոյ գլուխ պիտի հանդիպէր և Գէքթոյնէն առնէր Ճէյմս, Սիւզան և Տօլլ Ուօլսըննները։ Եթէ սովորականէն աւելի կեցաւ Լիէօնն ի Բօրթսմութ, պատճառն այն էր որ մէկ քանի կարեւոր նորոգութիւններ կ՛կատարէր, այնքան ատեն նաւն վրայ մնալէ վերջ։

Թրիլ և Ֆրանսուա նաւ չվերադարձած ճամբորդութիւններ կատարեր էին ի Ֆրանսա և Զուլերիա։ Բարիզ մնացեր էին մէկ քանի օր, յետոյ ժրնէվ գացեր էին անոնելու համար իրենց աղջականներէն մէկ քանին որոնք ամէն բան իմացեր էին և սրտալիր ընդունելութիւն մ՛ըրին երկու երիտասարդներուն։

Դարձեալ Ֆրանսպէն անցնելէ վերջ, Անգլիա վերադարձած էին այս վերջինները։ Վերջապէս Յունիս 27ին, Լիէօնն դարձեալ Բօրթսմութի նաւահանգիստէն, անդրիական դրօշ պարզած։ Այս անգամ Ֆրանսուա և Ճէնսի ուշանալուն պատճառաւ։

Լիէօնն որ գրեթէ անվտանգ ճամբորդած էր Սալանտաեան մէջ, Ափրիկէի հարաւային կողմն ենթարկուեցաւ աւելի սաստիկ փոթորիկներու։ Նաւապետ Լիքլոթըրն չատ վարպետ էր իբր ծովաւազմարդ, բայց դիւրին չեղաւ ուղղել ճամբան մէջ դնել նաւն ալ կրցածին չափ դէմ կը դնէր ալիքներուն։ Լիէօնն արդէն կարգ մը վնասներ կրած էր. օրին մէկն ալ քիչ մնաց որ ընկղմէր։ Հարկ եղաւ խելակայմերէն մին կտրել։ Նաւուն եաի կողմէն ծակ մ՛ալ գոյացած էր զոր չատ դժուարաւ կրցան խցել։ Վերջապէս սակայն հովը դադրեցաւ և Լիէօնն կրցաւ չարունակել ճամբան Գէքթոյնն հանելուն պէս պէտք եղած նորոգութիւններն ընելու համար։

Սեպտ. 10ի առաւօտեան տեսնուեցաւ առաջին բարձրութիւններն այն հսկայ լեռներն որուն ետին կ՛տարածուի Գէքթոյնն նաւահանգիստը։

Երբ Լիէօնն ընտրեց իր կենալու տեղը, Ճէյմս Ուօլսըն իր կնոջն և քրոջն հետ նաւակով մը ընդառաջ փութացին և նաւ եկան։

Ի՛նչ սիրալիր ընդունելութիւն էր որ ըրին իրարու. ի՛նչ ուրախութիւն, ի՛նչ հանոյք ղիրթ վերսին տեսած ըլլալնուն համար։ Իրենց այս երջանկութենէն առաջ կուգար նաև այն մտածումէն թէ չատ չանցած ճամբայ պիտի ելլային ամէնքը մէկ երթալ տեսնելու համար անհամբեր իրենց սպասող Զերմաք և Ուօլսըն ընտանեաց անդամները։

Տասն ամիսներէ իվեր արդարև լուր չէին առած իրարմէ։ Թէև Նոր—Հելվետիայ մասին մտահոգ ըլլալու պատճառ մը չկար, բայց վերջապէս տեղւոյն հեռաւորութենէն և հաղորդակցութեան չդոյութենէն կ՛մեծացնէին մտածումները։ Երանի որ ամէն ինչ լաւ գացեր ըլլար։

Ճէյմս Ուօլսըն, իր կինը, իր քոյրն և փոքրիկ Պօպ տեղատուեցան իրենց խուցերուն մէջ։ Ցետոյ հրաժէշտ առին նաւապետ Լիքլոթըրէն, խոստանալով թէ նոյեմբերի վերջերը Լիէօնի գալատեան պիտի ասպետին Փրնսեան ծոցին մէջ։

Երկրորդ օրը, Ճլակ ճամբայ ելաւ չատ նպաստաւոր օդով մը։ Հարրի Կուլտ պատրաստուելէ վերջ, գէթ բարոյական պարտք մը պիտի համարէր իրեն նոյն լեզուով գրել։ Այսպէս ըսելով, նուազ ազդեցիկ չէ եղած, ընդհակառակը պէտք է խոստովանիլ թէ Փանոսեան գրեթէ միակ լրագրողն է մեր մէջ որ երբեմնապատիկ մեծ հեղինակութիւն մ՛ունեցած է հանրային կարծիքին վրայ։

Հ. Դրիգորիս Վ. Դալէմքեարեան իր «Հայ լեզուաբնի պարտքեր»ին մէջ, ո՛վ գիտէ ի՛նչ մտածումով, հայատառ—Թրքերէն լրագիրներն իբր միջանկեալ բան մը կամ օտարոտի ձև մը դուրս ձգած է։ Ասիկա արեգակը որ Թրքահայ մտաւորականութեան զարգացման և բարեփոխման իւրաքանչիւր երանգները պիտի նօթագրէ, առանց հայատառ—Թրքերէն հրատարակութեանց վրայ գէթ հարեւանցի ծանօթութիւն մը ձեռք բերելու, սխալ ուղիներու մէջ պիտի կորսուի և լրակատար ծանօթութիւն մը ձեռք չպիտի կարենայ բերել։ Այս ձեռով միանգամայն գրականութիւն մը կանգած է չատ անգամ զուտ հայերէնի քանի մը ճիւղերը։ Լրագրութեան մէջ նոյնը պէտք է խոստովանիլ։ Մասին օրաթերթերի վերածուելէն չատ ու չատ առաջ հայատառ—Թրքերէն օրաթերթ մ՛էր Մահդոմ՝ ազգեցիկ ու ներգործող, և օրաթերթի մը գրեթէ ամէն հանգամանքներուը ներկայանալի։ Ակէ զատ, պէտք չէ մոռնալ թէ անանց Թուրքերէն ըլլալը բացարձակ պայման մը չէ եղած։ Ժամանակին ամէնէն կարող գրիչները, օրաւան ամէնէն կարեւոր խնդիրներուն վրայ կարծիքներ յայտնած են, ընդարձակ ուսումնասիրութիւններ, գիրքերու թարգմանութիւններ գրած են այդ հայատառ—Թրքերէն հանգէսներուն և լրագիրներուն մէջ, որոնք չեն կրնար անշուշտ անտես թողուիլ։

Նոյն իսկ Տէրոյենց որ հայերէնի աւելի համաս էր, 1856ին Զմիւռը հրատարակած է Թուրք լեզուով, օրով հետև ընթերցողներու առաջնութիւն մը կար։ Աստնք նշանակելի պարագաներ են որոնք կ՛ներան մեր մտքի կեանքին և մասնաւորապէս ժողովրդական և վարչական, Պաարիարքարանի և Թագային չրջանակներու վրայ ունեցած ազդեցութիւնը հայատառ Թրքերէն լրագիրներուն և հանդէսներուն։ Այդ ազդեցութիւնները, երբեմն մեղմ, երբեմն խիստ, երբեմն անաչ, երբեմն կծու, երբեմն ծանազդեցիկ, երբեմն ամէն հաչիւ չանգստող, իրարու ջով բերուելով պիտի կազմին բարեփոխման և չրջափոխութեան չարուց նականան չարքին պատկերացումն զոր ապագայ գրիչներու կ՛ձմայ ընել։ Հոն այդ պատկերացումին մէջ Փանոսեան փառաւոր էջ մը պիտի ունենայ, վասնզի բոլոր հայատառ Թրքերէն լրագրութեան պատմութեան մէջ—կամ նոյն իսկ բոլոր Պոլսահայ լրագրութեան մէջ—միակ մարդն է և գերազանց խմագիրն է որ գիտցած է իր գործին մէջ եռանդ, օյժ և կարողութիւն դնել, հանրային կարծիքը վարել, անհուն ժողովրդականութիւն չունի, ձաղկել, հարուածել, հալածել, տոկալի կերպով բղջտել, սիրտեր խոցոտել, թշնամանել և նոյն իսկ հայհոյել անինկատ, բայց վերջապէս քան մը, արդիւնք մը և ազդեցութիւն մը ցոյց տալ։

Փանոսեան վարիչ մ՛էր իբր խմբագիր, մինչ իր ժամանակակիցներէն չատեր հանրային կարծիքին հակերներն և անդրադարձումներն էին մեծ մասամբ։ Փանոսեան հեղինակութիւն մ՛էր կամ գէթ գիտակերէն հեղինակութիւն մ՛էր։ Ուրիշներուն պէս ազգեցիկ ու մեծ ազա անձնաւորութեանց հովանիին ապաստանիլ և բամբասիկ մը չէ եղած։ Գրած է անկիղծորէն ինչ որ մտադրած է և պէտք է խոստովանիլ թէ մեծ հետաքրքրութեամբ մը օժտուած ըլլալով հանդերձ՝ ամէն անգամ ձիդ չէ մտածած։ Բայց կրով և չղուտ բան մը ունենալով իր հոգիին, ինչպէս նաև իր միտքին մէջ, անօրինակ յամառութեամբ մը կառչած է նաև իր սխալներուն, և չէ ուզած ընդունիլ անոնց սխալ ըլլալը՝ մինչեւ վերջը։

Եթէ երբեմն ուղղած է ինքն ինքիրենն իր սխալները, ուելի պարագաներուն բերմամբն և անձնական փորձառութեամբն է։ Այսպէս, Փանոսեան լրագրական ասպարէզ մտած օրն իր մտադրութիւնն էր գիտել կան մշակութիւն մը և արուեստական ծաղոթութիւններ տալ ժողովուրդին։ Իր խառնուածքը, իր պայքարողի հակամիտութիւնը սակայն չէին կրնար զինքն անտարբեր թողուլ և անկարելի էր պարզապէս ընդհանուր հանդերձներու չինականի մը վրայ կարծիք չյայտնել։ Ասոնք նուազագոյն ծանրութիւն մը չունին Փանոսեանի մտաւոր կազմութեան մէջ։ Ասոնք ուելի ևս կ՛ուժգնացնեն անոր անհատականութիւնն ու կ՛ընդգծեն զայն։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։ Ասոնք կ՛ընեն որ Փանոսեան ամէն բանէ առաջ հայ մ՛ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ գրէ։

ղաքական լուրեր գրելու կ'սկսի։ Մէկ կողմէն Թէև երկրագործական յօդուածներ կ'գրէ, բայց միւս կողմէն չի դադրիր Մխիթարեան հալածելէ իր ամէնէն կծու և ամէնէն սուր սլաքները գործածելով անոր դէմ։ Իր հեղինութիւնները՝ որոց առաջին ճոչակները կատար ծայր աստիճան սաստկութեամբ, մէկէնմէկ երևան կուգան։ Օր մը (Թ.27.) ամէն համեմատութենէ դուրս խոշոր տառերով Մխիթարեայի անճշտութեանց համար «Տէր ողորմեա» կ'խնդրէ, ինչ որ սրաբանութիւն մ'էր ինքնին։ Միւս կողմէ, յաւզուաղ կրօնական խնդիրներուն կ'խառնուի և մասնաւորապէս Աւետաբերի վրայ խիստ յարձակումներ կ'ընէ։

Փանոսեան՝ պաշտպանութեամբ Սէրվիչէն Էֆ.ի, որ կարգ մը դիւրութիւններ կուտայ իրեն, կ'դիմէ Կայս. Կառավարութեան՝ քաղաքական և այլ լուրեր գրելու արտօնութիւն ձեռք բերելու համար։ Այդ արտօնութիւնը կ'տրուի Փանոսեանի։ Այնպէս որ 1860 Սեպտեմբերին Մխ-Նա-ֆէ ելլալ կ'սկսի Հաւասարն Մխ-Բիւլէ Բօլիէ [illegible]։ Այդ (37 Թ.) օրէն ի վեր Թերթը տպուիլ կ'սկսի Արևելեան տպարանը, փոխանակ Ռ. Բիւրքճեանի։ Նոր բարւոքումներ կ'մտցնէ անոր մէջ տպագրական տեսակէտով, լուրերու մասնաւոր դասակարգութիւններով և բաժանումներով։ Թերթին բաժին մ'ալ կը կազմէ ուր միայն վիճաբանութիւններ կը մնան։ Նոյնպէս չաբաթաթերթ ըլլալու տեղ այն Թուականէն սկսեալ վեց (6) օրն անգամ մը հրատարակել սկսաւ, այսինքն եթէ այս չաբթու Դշ. հրատարակուէր յաջորդին Գշ. և ալ աւելի միւսին Բշ. պիտի հրատարակուէր։ Բայց այս կարգադրութիւնը շատ երկար չտևեց և 1860 Դեկտ. 31ին Թիւով (Թ. 55) գործածել ծանոյց հանրութեան Թէ չաբաթականի վերածուած էր լրագիրը։ Այդ շրջանին (1860) միայն լրագրական գործերով չէ բաւականացած, և հրատարակած է նաև ուրիշ գիրք մը Սէֆիլ անուն որ մասնաւորապէս իր յառետես տրամադրութեանց ծիլն և առաջին նախախայրիքը կրնայ համարուիլ։

1861 Մայիս 30 (75 Թ.) Թիւով կը մանէ Մխ-Նա-ֆէ Լեբէ իր երրորդ տարին՝ բոլորովին նոր գիրքով մը։ Նախ անուանին բոլոր յարակից մասերը կ'ջնջուին։ Դիրքը կ'պզտիկնայ և էջերուն Թիւը 4էն 8ի կ'բարձրանայ, քառածալ։ Տպարանն ալ այս անգամ Ղալաթիա՝ Յ. Միւհէնտիսեան տպարանն է։ Բայց կ'երևի Թէ Փանոսեան որ իր բեղմնաւորութեան շրջանին մէջն էր և օրուան կարևոր հարցերը կային որոց խառնուելու իր ջերմ փափաքը չէր կրնար զսպել, շատ գոհ չի մնար, վասնզի երկու չաբաթ յետոյ չաբաթաթերթն երկօրեայի կ'վերածէ, այսինքն չաբաթն երեք անգամ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերն հրատարակել կ'սկսի նոյնորդ գիրքով, բայց կէս ծաւալով, վասնզի չորսէջեանի կ'վերածէ։ Եւ այսպէս կ'շարունակէ, մինչև իր դադարումը (1863), միայն 1862 մարտին Ցերեկէյէլ Հա-ֆ-ի տպագրութեան դիմելով։ Իր այդ երեք տարուան ընթացքին մէջ Մխ-Նա-ֆ անսովոր լեզուով մը խօսիլ և դատափետել կ'սկսի։ Իր քննադատութիւնները լախտի մը հարուածին պէս են շատ անգամ և այնքան անողոք որ ոչ բարեկամի կ'խնայեն և ոչ ալ Թշնամիի։ Անոնք որ Փանոսեանի պաշտպանութիւն ըրած էին առաջ, կամաց կամաց անոր քննադատութիւններուն ինքզինքնին ալ ենթարկուած զգալով՝ առանց ուզելնին այն միջոցը, զոր իրենք անոր ձեռքերուն մէջ դրած էին։

Փանոսեան տառապեցաւ, բայց տոկաց և մինչև պատրաստ պայքարը շարունակելու, երբ Թերթին զրկուեցաւ, գիրքերու օգնութեան դիմեց և իրեն համար բան գործ ըրաւ Պատրիարքարանի վարչութեան և կղերականներու ամէնէն կծու քննադատն ըլլալ։ Երբ Թրքերէն գրելու յարմար տեղ չգտաւ, հայերէն ալ գրելու սկսաւ և միջոց մը Մեղու-ի մէջ անստորագիր յօդուածներ գրելու սկսաւ։ Ապրուստի համար ալ բաժանորդագրութեամբ Թարգմանութիւններ ըրաւ և այսպէս նախ ձեռնարկեց «Թափառական Հրեան» Թարգմանելու։ Բայց այս ձեռնարկը չկրցաւ ի գլուխ հանել։ Պարոնեան սիրուն հեգնութեամբ մը կ'յիշատակէ Փանոսեանի այս արարքը հետևեալ տողերուն մէջ. «Ամէն օր սիրտը կ'դողար որ չըլլայ Թէ Եօժէն Սիւ ելնէ գայ բանայ իրեն դէմ։ Այս աճապարելին մէջ անհնար ըլլալով Թարգմանութեան շարունակութիւնը, կիսատ Թողուց զայն, Թէպէտև բաժանորդներէն ամբողջ բաժանորդագիններն առաւ»։ Միւս կողմէ, պայքարող մարդը հանդարտ չէր կրնար մնալ։ Կրօնական եռուզեռումը կար այդ միջոցներուն։ Փանոսեան Աւետաբերին բարեկամ չէր, նոյնիսկ անոր քննադատն էր, բայց մոլեռանդ մ'ալ չէր։ Կ'ներկայացնէր բարեկրթական միտք մը։ Իմացական յառաջադիմութեան սէրը, զարգանալու ձգտումը, աւելի լաւագոյն վիճակի տենչը զոր իր մէջն ունէր միշտ, պատճառներ էին որ իր միտքն հետազօտելու և արդիւնքներէն արտադրողները գտնալու մղուէր։ Իր ուշադիր զննութեան իբր հետևանք, Փանոսեան սա եզրակացութեան հասած էր Թէ մեր ժողովուրդին ետ մնալու գլխաւոր պատճառներէն մէկը կղերին ազդեցութիւնն էր, ուստի նոր վարդապետութեան մը յարեցաւ։ Իր համոզումը սա էր Թէ պէտք էր բարեկարգել Հայ Եկեղեցին ինքն իր մէջը։ Եւ այս նպատակով էր որ 1863ին հրատարակեց «Կոչնակ Բարեկարգութեան» (հայերէնը յետոյ եղած է) անուն տետրակ մը, որ մեծ յուզում առաջ բերաւ, վասնզի իրեն օրինակին հետևելով՝ ուրիշներ ալ այժմ առին և կծու կրօնական պայքար մը սկսաւ Տէրոյենցի խմբակին և Փանոսեանի և իր համամիտներուն մէջ։ Կրօնական ժողովը կ'խլրտի և իր անդամներէն մէկուն՝ Ներսէս եպս. Վարժապետեանի պաշտօն կուտայ պատասխանել այդ գրքոյկին, և անոր համեմատ հրատարակութեանց։

1864 Փետրուարին, Ներսէս Եպս. կը հրատարակէ «Բերկրանք Ս. Եկեղեցւոյն և անոր հովուապետներուն» անուն տետրակ մը, որուն տպագրութեան մելանն հազիւ չորցած էր, երբ Փանոսեան պատասխանեց անոր Մխիթարեանին հրատարակելով (*)։ Կրօնական ժողովը նկատելով որ պայքարն անվերջ և անվախճան հանգամանք մը պիտի առնէ, իրաւախոհութեան մը կուգայ Փանոսեանի հետ։ Այդ իրաւախոհութիւնը հանրութեան կ'ծանուցուի հետևեալ պաշտօնական յայտարարութեամբ, զոր նոյնութեամբ մէջ կ'բերենք.

«ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

«Արգոյ Պ. Կ. Փանոսեան իր Կոչնակ Բարեկարգութեան անունով հրատարակած կրօնական տետրին մէջ քանի մը եկեղեցական բարեկարգութեան վերաբերեալ առաջարկութիւններ ըրած էր։ Այս առաջարկութեանց մէկ քանին ամիսներով առաջ արդէն Կրօնական ժողովոյ խորհրդոյ նիւթ եղած էր, իսկ Պսակի խորհրդոյն գալով, նոյն տետրակին մէջ «Նիքեահ մատտէսի մեզհէպին գըսմը տէյիլ տիր», այսինքն «ամուսնութեան խնդիրը կրօնքին կամ հաւատքին մասը չէ» ըսելով՝ պսակը Եկեղեցւոյ խորհուրդ չդաւանիլ չի հետևիր կ'ըսէ Մխիթարեան անուն տետրին մէջ։ Արդեաւ որ հեղինակը կարծէ Թէ ինք խորհուրդ կ'ընդունի՝ յանդէտս Եկեղեցւոյ հակառակած կ'ըլլայ, քանզի եթէ պսակը Եկեղեցւոյ խորհուրդ կ'ընդունուի ուրեմն պէտք է որ կրօնից կամ հաւատոյ մասն ընդունուի, ըստ որում Եկեղեցւոյ խորհուրդները կրօնից և հաւատոյ մասունք են։ Պ. Փանոսեանը կ'սխալի երբ կը կարծէ Թէ «պսակը մեզհէպին անհրաժեշտ գըսմ չէ, որովհետև կոյսեր, մայրապետներ, եկեղեցականներ չեն պսակուած» կ'ըսէ։ Պսակը այնչափ անհրաժեշտ մեզհէպի գըսմ է որ առանց պսակի օրինաւոր կին ունենալ անհնար է, և առանց օրինաւոր պսակի ապօրինաւոր կին ունեցողը յաւիտենական դատապարտութեան արժանաւոր է. ուստի պսակի խորհուրդն այնպիսի անհրաժեշտ մասն է հաւատոյ որ առանց անոր կին ունեցող քրիստոնէին փրկութիւն չի կրնար ըլլալ։ Պ. Փանոսեանը ինքն ալ խիստ մեծ բարեմտութեամբ զրուցած ըլլալու է այդ խօսքը, քանզի իր «Պէյան-Նամէ» անուն ընտիր քննադատական տետրակին մէջ քանի տեղեր յայտնի կ'խոստովանի Թէ Եկեղեցւոյ եօթը խորհուրդներն համոզոր են։ Ուստի այս զանազան գրուածներէն տեսնելով որ Պ. Փանոսեանին միտքը Եկեղեցւոյ հակառակիլ չէ, այս նիւթին վրայ առանձին հարցուեցաւ իրեն, ինքն ալ ինքնագիր նամակաւ մը յայտնեց իր միտքը Թէ ամենևին կրօնի և հաւատոյ դէմ խօսելու բնաւ դիտաւորութիւն ունեցած չէ, ինչպէս նամակին սա հետևեալ խօսքն ալ կ'հաստատէ. «Պսակըն եօթը խորհրդլարտան պիրիսի օլտուղունու պիզ տախի Բիլիւէմիզէ Թէվֆիքան Թագրիր էտէրիզ», այսինքն «պսակին եօթն խորհրդոց մէկն ըլլալը Եկեղեցւոյ հաւատացածին նման՝ ես ալ կը դաւանիմ»։ Ուստի Կրօնական ժողովս ուրախութեամբ ծանուցանելով հասարակութեան Թէ Պ. Փանոսեանի միտքը Եկեղեցւոյ վարդապետութեանց և խորհրդոց հակառակ չէ եղեր, մեծ յոյս ունի որ անիկա, ինչպէս քանի մը տարիներէ ի վեր, այսպէս ալ ասկէ ետքը աւելի խոհեմութեամբ ազգին կ'ծառայէ։»

1864 Փետրուար 27.

Ի Պատրիարքարանս Հայոց, Կ. Պոլիս (**)։

ԱՐՇԱԿ Ա. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Թանի Հռոմի Թղթակիցը կ'գրէ Ապրիլ 6 Թուով.— «Իտալիա մեծ ուշադրութեամբ հետևեցաւ Դանժէրի խնդրոյն։ Միջերկրականի մէջ իր դիրքն ու զօրութիւնը զինք կ'ստիպեն բնաւ աչքէ չվրիպեցնելու ինչ որ կ'անցնի կ'դառնայ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ։ Ասոր համար է որ վերապահութեամբ ընդունուեցաւ Գերման վեհապետին ըրած ձեռնարկը։ Մէկ քանի նշանաւոր անձնաւորութիւններ նոյն իսկ բացէ ի բաց յայտնեցին իրենց դժգոհութիւնը։ Մամուլին ընթացքն ալ յատկանշական է։ Նոյն Թէ մէկ քանի Թերթեր տարբեր ուղղութիւն մը բռնեցին և ուրիշ Թերթերու գործածած լեզուէն տարբեր լեզու գործածեցին, ատիկա բացառութիւն մ'էր։ Իտալական կառավարութիւնը գիտէ Թէ ի՛նչ դիրք բռնած ենք Մարոքի մէջ։ Ամէնէն առաջ ինք հասկցաւ զայս, քանի որ մեր Մարոքեան քաղաքականութիւնն իբր գրաւական կ'ծառայէ Միջերկրականի մէջ Ֆրանքօ-իտալական համաձայնութեան։ Լոնտոն և Մատրիտ կատարուած բանակցութիւններէն շատ առաջ, Իտալական Դոնելի ապահովութիւններ ստացաւ մեզմէ, որ կ'ցրուէին մտահոգութիւնները։ Հռոմի մէջ չի մոռցուիր որ Միջերկրականի համաձայնութեամբ վերջ գտան ամէն կասկածներ և վախեր։ Վիլհելմ կայսեր ձեռնարկը չի կրնար ջնջել այս համաձայնութիւնը, ոչ ալ պակսեցնել անոր արժէքը։» Թանի Թղթակիցն ապա տեսակցեցաւ Իտալացի քաղաքագէտի մը հետ որ հետևեալ յայտարարութիւններն ըրաւ իրեն. «Բնաւ չէր յուսացուեր որ Վիլհելմ Բ. այսպիսի ձեռնարկ մ'ընէր։ Հռոմի մէջ ո՛չ ոք գիտէր Թէ Գերմանիա այսքան կ'շահագրգռուի Մարոքով, և Երրեակ դաշնակցութեան պայմանագրին մէջ բնաւ խնդիր եղած չէ Մարոքի համար։ Գերման վարչապետներու և ի մասնաւորի Կոմս Պիւլովի հետ եղած նախապատրական խորհրդակցութիւններու մէջ խօսք եղած չէ Մարոքի մէջ գերման շահերուն վրայ։ Չէի կարծեր որ Մարոքի մէջ «անձնական մեծ շահեր» ունեցած ըլլար Գերմանիա։ Իրաւ է, Գերմանիա շահեր ունի Մարոքի մէջ, ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր հաւանաբար չպիտի երթայ գերման Կայսրը։ Շատ երկիրներ այցելել պէտք պիտի ըլլար, եթէ գերման վեհապետն ուզէր պատուել իր ներկայութեամբ բոլոր այն երկիրներն ուր գերման առևտրական ընկերութիւններ կան։ Հետևաբար, ինծի բոլորովին զարմանք պատճառեց գերման Կայսեր Դանճէր այցելելը։

Գերմանիոյ ծանօ՞Թ էր ֆրանքօ-իտալական համաձայնութեան այն մասն որ Մարոքի կ'վերաբերի։ Անշուշտ գիտէր. Թէև Մ. Վիսքոնդի Վենոստա, որ այս համաձայնութեան բանակցութիւնները կատարեց, բան մը չիմացուց ի Պերլին, բայց Մ. Բրինէթդի կոմս Պիւլովի հաղորդեց այս համաձայնութեան տրամադրութիւնները։ Գերման վարչապետին կատարելապէս ծանօթ էր Մարոքի մասին մեր համաձայնութեան ոգին և նկարագիրը։ Իտալիա և Ֆրանսա կատարեալ համաձայնութեան եկած են Հիւսիսային Ափրիկէի մասին, և Իտալիա կատարելապէս ձեռք կ'քաշէ Մարոքէ։ Ես որոշապէս կ'հասկնամ Թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէ Վիլհելմ Բ.։ Օգուտ քաղեց Մուգտէնի ճակատամարտէն վերջ ձեր դաշնակցին ենթարկուած դժուարութիւններէն, և որոշեց իր կողմէ բան մ'ընել վերջին ժամանակներուն մէջ ֆրանսական դիւանագիտութեան տարած յաղթանակներուն դէմ։ Ուզե՞ց անհաճոյ հարուած մը տալ, բայց արդեօք այս գոհացումը ձեռք չբերուեցա՞ւ։ Թերևս Գերմանիոյ կայսրը կ'ուզէ որ Ֆրանսա առաւելութիւններ տայ գերման վաճառականութեան ի Մարոք։ Եթէ այսպիսի բան մը ձեռք բերուի, Պերլինի մէջ շատ պիտի գովաբանուի կայսերական դիւանագիտութիւնը։ Յաղթանակի մը պիտի փոխկերպուի այս յաջողութիւնը։ Բոլոր այս խնդրոյն մէջ մինակ է Գերմանիա։ Վիլհելմ Բ. ամէն մարդէ աւելի աղէկ գիտէ որ իրեն չենք կրնար հետևիլ այս խնդրոյն մէջ։ Շատ որոշ և բացայայտ յանձնառութիւններ կ'ստիպեն մեզ որ բացարձակ չէզոքութիւն պահենք Ֆրանսայի հանդէպ։ Անգլիոյ և Սպանիոյ հետ ձեր համաձայնութիւնք լուրջ երաշխաւորութիւններ կուտան ձեզ՝ Միջերկրականի մէջ ամէնէն աւելի շահ ունեցող տէրութեանց կողմէ։ Ես այնպէս կ'կարծեմ Թէ Դանճէրի խնդիրը պէտք է արթուն պահէ զձեզ։ Այս խնդիրը մեզ, Իտալացիներս, ալ կ'զբաղեցնէ։ Որովհետև կ'հարցնենք մեզ մեզի Թէ «երբ Գերմանիա այսքան Թեր կ'ելլէ Մարոքի, վաղը միւս օր ալ չի կրնար մեզ դէմ ելլել։» Իտալացի դիւանագէտն ի վերջոյ ըսաւ Թէ Մարոքի խնդիրը պատճառ պիտի ըլլայ որ աւելի ևս ամրապնդուին անգլօ-ֆրանքօ-իտալական յարաբերութիւնք։

** Էքօ սպանիական Թերթին Թղթակիցն երևան կ'հանէ սա անծանօթ պարագան Թէ, Վիլհելմ կայսեր ի Դանճէր այցելութենէն առաջ էմիրը գրեր է անգլիական կառավարութեան, յայտնելու համար Թէ Մարոք մեծ կարևորութիւն կ'ընծայէ Մեծն Բրիտանիոյ բարեկամութեան, և այդ պատճառաւ երախտապարտ պիտի ըլլայ, եթէ Մարոքի անգլիական գաղութն ալ մասնակցի այն ընդհանուր հրճուանքին զոր գերման կայսեր այցելութիւնն յառաջ կ'բերէր։ Բայց Անգլիոյ արտաքին գործոց պաշտօնարանը այս առաջարկին պատասխանելու պատեհ անգամ չէ ըրեր։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

«Թայմզ»ի Բեքինի Թղթակիցն հետևեալ հեռագիրը ղրկած է իրեն Բեքինէն Ապրիլ 3 Թուով.—

Դիէնձին — Չինքիանկ անգլօ-գերման գլխաւոր երկաթուղւոյ գծին վերջնական պայմանագիրը խմբագրուած է արդէն Անգլօ-չինական Դրամատան և Գերմանօ-ասիական Դրամատան կողմէ, և քիչ ատենէն պաշտօնապէս պիտի ներկայացուի չինական կառավարութեան։ Նախնական պայմանագիրը կնքուեցաւ 1899 Մայիսին. Բեքինի գերման դեսպանն երկար բանակցութիւններէ ետք յաջողեցաւ Չինաստանի ստորագրել տալ պայմանագիրը։ Գերմանիա պնդեց որ Բօքսէրական խառնակութեանց առթիւ Բեքին մտած գերման զօրքն ետ չպիտի քաշուի մինչև որ Չին չստորագրէ յիշեալ պայմանագիրը։ Հիմա ալ Կոմս Պիւլով կ'յայտարարէ Չինաստանի Թէ Գերմանիա 1901ի պայմանագրով տրամադրած առևտրական դաշնագիրը կնքելու չպիտի ձեռնարկէ, մինչև որ երկաթուղւոյ վերջնական պայմանագիրը չստորագրուի։ Նախնական պայմանագրին համաձայն եօթն միլիոն 400,000 ոսկիի փոխառութիւն մը պիտի կատարուէր, որուն երկու երրորդ մասը Գերմանիա պիտի տար, և մէկ երրորդը՝ Անգլիա։ Բայց վերջնական պայմանագրին համաձայն երկաթուղւոյ վերջին կայարանը պիտի ըլլայ Բուքօու, Նանքինի դէմը, իսկ փոխառութեան գումարը պիտի բարձրանայ 10 միլիոն ոսկիի, որուն 6,500,000ը Գերմանիա պիտի տայ և 3,500,000ը Անգլիա։ Տոկոսին սակն է 5%, Չինական կառավարութեան երաշխաւորութեամբ։ Նոր երկաթուղին օտար վարչութեան տակ պիտի ըլլայ, և պիտի միացնէ Դիէնցինը Չինանֆուի, որ Շանդունկի մեծ և արգաւանդ նահանգին մայրաքաղաքն է, և անտի պիտի երկարի նահանգին հարաւային եզերքը, ուրկէ անգլիական ճիւղը պիտի երթայ մինչև Նանկին, այն յուսով որ Շանդունկի և Նանկինի միջև առևտրական յարաբերութիւն պիտի հաստատուի։ Վերջին անգամ երբ քննական պաշտօն մը կ'կատարէի այն կողմեր, համոզուեցայ Թէ չինացի պաշտօնատարներն անձկութեամբ կ'դիտեն Անգլիոյ մատուցած օժանդակութիւնը Շանդունկի մէջ գերման քաղաքականութիւնը զօրացնելու։ Ինչ որ Ռուսներն ըրին ի Մանճուրիա, Գերմանիա կ'ընէ ի Շանդունկ, և Անգլիա այսօր կը խաբուի Կոմս Պիւլովէն, ինչպէս ժամանակին խաբուեցաւ Կոմս Մուրավիեվէն։ Մինչ մէկ կողմէ գերման վարչապետն Եւրոպայի մէջ կ'հաւաստէր Թէ «բաց դուռի» սկզբունքը պիտի յարգէ, իր գործակալները Չինաստանի մէջ կ'պահանջեն որ Գերմանիոյ արդէն ստացած իրաւունքներն ա՛լ աւելի ընդլայնուին։ Գերմանիա, Անգլիոյ հաւանութեամբ 1898ին մենաշնորհ ստացաւ Շանդունկի նահանգին մէջ երկաթուղի շինելու, պայմանաւ որ երկաթուղւոյ գծին երկու կողմերէն տասնական մղոն տարածութեամբ տեղ իրաւունք ունենայ հանքերը փորելու և շահագործելու։ Բայց այսչափին գոհ չըլլալով Դեկտ. 15ին Բեքինի գերման դեսպանը չորս յաւելուածական պահանջներ ներկայացուց Չինաստանի, որոնց երրորդը սա է Թէ Գերմանիոյ պատկանելու է Շանդունկին մէջ հանքերուն բացումէն մինչև երկու տարի, բոլոր չինական հանքերն, որ արդէն բացուած են գերման շրջանակէն մինչև հինգ մղոն տեղ՝ պիտի գոցուին բանիլէ։ Այս կերպով Գերմանիա տասնէն տասնհինգ մղոնի կ'բարձրացնէ իր մենաշնորհը՝ երկաթուղւոյ գծին երկու կողմերն ալ։ Գերմանիա Չինաստանի հետ 1900 Մարտ 21ին կնքած է Շանդունկի հանքային դաշնագիրը, որուն համաձայն երկաթուղւոյ գծին երկու կողմերը տասնական մղոն տարածութեան մը վրայ միայն Գերմանները և Չինացիները իրաւունք ունին հանք բանալու։ Դաշնագրին 17րդ յօդուածը կ'տրամադրէր որ բոլոր չինական հանքերն որ դաշնագրին կնքուելէն առաջ բացուած էին, կրնան շարունակուիլ։ Բայց հիմա Գերմանիա ելեր կ'ըսէ որ այս խօսքերը կ'նշանակեն Թէ Չինացիք իրենց հանքագործութիւնը կրնան շարունակել միայն հին դրութեամբ, և պէտք չէ որ գործածեն նոր մեթոտներ կամ մեքենաներ, որով Գերմանիոյ դէմ մրցին։ Չինաստան կ'բողոքէ այս մեկնութեան դէմ, մինչ Գերմանք քայլ մ'ալ յառաջ երթալով կ'ըսեն Թէ իրենց այս պահանջն կ'վերաբերի ո՛չ միայն երկաթուղւոյ գծին երկայնքը գտնուող հանքերուն, այլ նաև հինգ ուրիշ հանքային շրջանակներու։ Հետևաբար Գերմանիա կուզէ ձեռք անցընել Անգլիայէն և Կալլէսի երկիրէն աւելի ընդարձակ Չինական նահանգի մը բոլոր հանքերը, Թէպէտ Ռայխսթակի 1902 Մարտ 3ի նստին մէջ Կոմս Պիւլով յայտարարեց Թէ Գերմանիա այդպէս նպատակ մը չունի։ Բայց 1900էն, և մասնաւորաբար 1902էն ի վեր Գերմանիա ամէն ջանք Թափած է այս իւրացման համար, ինչպէս տեղեկագրած եմ 1902ի Փետր. 7ի և 28ի Թղթակցութեանց մէջ։ Դեկտ. 15ին Գերմանիա տեսնելով որ Եւրոպական տէրութեանց ուշադրութիւնն այլուր դարձած է, առիթէն օգուտ քաղեց և չորս պահանջ ներկայացուց Չինաստանի։ (Ա.) Երկաթուղւոյ գծին երկու կողմերը տասը մղոն տարածութեան մը վրայ՝ միա՛յն գերմանական ընկերութիւններն իրաւունք ունենան մեքենայ գործածելու։ (Բ.) Այս շրջանակին մէջ գտնուող Չինացիներ կորսնցնեն իրենց հին դրութեամբ կատարած գործը շարունակել, բայց նորահնար մեքենաներ չգործածեն։ (Գ.) Բիչ մը վերը բացատրուած է, այսինքն երկու տարուան համար 5 մղոն տարածութեան յաւելումն։ (Դ.) Չինացի պաշտօնատարներ չկարենան դիտողութիւն մը ընել գերման հանքային ընկերութեան մը մեթոտներուն կամ գործածելիք մեքենաներուն դէմ։ — Ցունուար 8ին Բեքինի արտաքին գործոց պաշտօնատունը մերժողական պատասխան տուաւ։ Բայց այնպէս կերևի որ Չինաստան միշտ առաջին անգամուն կ'մերժէ իրեն մատուցուած առաջարկները։ Կ'բաւէ յարատև ճնշում բանեցնել՝ ուզուածը ձեռք ձգելու համար։ Հիմա Գերմանիա այս ճնշումն սկսած է բանեցնել։ Լէօբոլտ Իլեանին այցելութեան նպատակն այդ իսկ էր։ Գալով մեզ, Անգլիացիքս ըստ ամփոփութեան Գերմանիոյ օժանդակելու վրայ ենք, որպէս զի չինական կառավարութենէն 6,500,000 ոսկիին փոխառութեան երաշխաւորութիւն ստանայ, գերման վարչութեան տակ շինելու համար Դիէնցին—Բուքօու երկաթուղին. եթէ Ծ. Արևելքի պատերազմին մէջ Ճապոն յաղթուէր, Բրիտանական-գերմանական Բորդ Արթուր մը կ'ըլլար։ Անգլիոյ դիրքն ի Չինաստան կատարելապէս հակառակն է Ճապոնցիներուն հետևած ուղղութեան։ Ճապոնցիք ի Շանդունկ Գերմանիոյ գործունէութիւնը կ'դիտեն նոյն աչալրջութեամբ, որով հետազօտած էին Ռուսաց ստանձնութիւնները Մանճուրիոյ մէջ պատերազմէն առաջ։ Ճապոն ո՛չ իսկ ուշադրութենէ վրիպեցուց գերման խորհրդականի մը անուանումը Շանդունկի արտաքին գործոց պաշտօնատան համար։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԸՆԹԱՑՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ.— Բեդերսպուրկէն Ապրիլ 8 Թուով կ'հեռագրեն առ Թայմզ.— Զօր. Լինևիչէն հասած լուրերուն նուազութենէն կ'հետևցուի Թէ ռուս պարտուելոց նանկնկալ մը պատրաստելու վրայ է Մարէչալ Օեամայի։ Ռուսի զինուորական քննադատը կ'հաւաստէ Թէ Ծ. Արևելեան պատերազմին մեծագոյն ճակատամարտը դեռ գալոց է. այդ ճակատամարտը կ'ենթադրուի Թէ տեղի պիտի ունենայ Կիրինի և Բուանկ Չէնկցէի միջև։ Քննադատը կ'ըսէ նաև որ, եթէ Լինևիչ Խարպինն ալ լքէ, ա՛լ Թող Ռուսերը բոլորովին հրաժարին Մանճուրիայէն։ Ուրիշ զինուորական ռուս քննադատներ այդպէս կեցած են սա կրողութեամբ առջև Թէ ճապոնական բանակին ճակատը 150 մղոն տարածութեան մը վրայ փռուած է։ Ասոնք կ'հետևցնեն Թէ Թշնամին պէտք է Թուական մեծ առաւելութիւն մ'ունենայ, Լինևիչի բանակին ետին անցնիլ կրենալու համար։ Նովոյէ Վրեմեայի զինուորական մատենագէտը կ'նախագուշակէ Թէ Ճապոնցիք Ապրիլ 20ին պիտի մտնեն ի Կիրին և Մայիս 6ին ալ Խարպին։ Նովոյէ Վրեմեայի մէջ հրատարակուած հեռագիր մը համաձայն, ճապոնական բանակը սքանչելի կերպով պաշտպանուած է Ճապոն հեծելազօրքին միջոցով։ Ռուսերը կարող չեն այս հեծելազօրաց պատուարը ճեղքելու, որովհետև իրենց լրատուութեանց դիւանի կազմակերպութիւնը շատ Թերի է։ Կ'ըսուի Թէ ճապոնական զօրքեր կան ի Հարպոչան, Մոնկոլեան սահմանագլուխին վրայ։

** Բեդերսպուրկէն Բըրժ Բոյէղէնի ուղղուած է հետևեալ հեռագիրը.— Այս պահուս, ռուս բանակին ճակատը հազիւ 40 վերստ տարածութեան մը վրայ սփռուած է, այնպէս որ պաշտպանութեան գործն աւելի կարող և արդիւնաւոր ըլլալ կ'յուսացուի։ Զօր. Լինևիչ իբր 300 հազար հոգիէ բանակ մը վերակազմեց։ Ճապոնցիները բոլորովին սպառած պարտասած են, որովհետև Մուգտէնի ճակատամարտը շատ սուղի նստաւ իրենց, Թէպէտ իրենք չեն խոստովանիր։ Լաւատեղեակ զօրավար մը ինծ կ'հաղորդէ որ Մանճուրիոյ մէջ զինուորական գործողութիւնները երեք շաբաթէն առաջ չպիտի վերսկսին։ Ամառնային պատերազմի համար ամէն ինչ պատրաստ է։ Ամէն անհրաժեշտ միջոց ձեռք առնուած է բազմաթիւ և զօրաւոր օգնական ուժեր ղրկելու համար։

** Ռուս Կարմիր Խաչի ընկերութեան անդամներ, որք Մուգտէնէն Զօր. Լինևիչի բանակը ժամաներ են, կ'հաւաստեն Թէ Ճապոնի բանակին մէջ գտնուող օտարազգիներն 100,000ի կ'բարձրացնեն Միքատոյի զօրաց կորուստը՝ Մուգտէնի ճակատամարտին մէջ։ Ճապոնցի սպաները կը յայտարարեն Թէ Մարէչալ Օյամա կատարեալ պարտութեան մը վտանգին մատնեց ինքզինք, փայլուն յաղթութիւն մը շահելու յոյսով, և իր ամբողջ ուժը կռուի գծին վրայ մղեց։ Ճապոնցիները հաւատք ունէին իրենց յանդգնութեան և ճարտարութեան և վստահած էին Ռուսաց անգործութեան վրայ, բայց նորէն հինգ վեց օր վերջ կ'սպասէին յաղթութեան։ Երբ Ճապոնցիները Մուգտէն մտան, առաջնապահական քննիչները զարմացմամբ տեսան անոնց կարգապահութիւնը և կանոնաւորութիւնը։ Անոնք լաւ և հիանալի մաքուր լաթեր հագած էին, և ճապոնցի բժիշկները ուղղամտութեամբ և քաղաքավարութեամբ կ'գործէին։ Ճապոնցիք ընկալագրեր տուեր են Կարմիր Խաչի սեփական այն ինչքերուն համար, որք չէին կրնար տեղափոխուիլ։

** Բեդերսպուրկի Մամուլը ցարդ չէ կրցած լուծել սա խնդիրը Թէ ինչո՞ւ համար քարածուխը Ճապոնի կ'տրուի Թօնօն քսանևութ շիլինէն, իսկ Ռոժդեստուէնսքիի կ'ծախուի հարիւր երեսուն և ութ շիլինի։

** Բորդ Արթուրի անձնատուութեան Քննիչ Յանձնաժողովին անդամները Բեդերսպուրկ հասան և քիչ ատենէն իրենց պաշտօնին պիտի ձեռնարկեն։

** Հարաւային Ռուսիոյ պահեստիներէն եօթնհազար հոգի փութով ի զէն կոչուեցան. հետևաբար, պատերազմը շարունակելու համար Ռուսիոյ տուած որոշումը իրական է, Թէպէտ Մոսկուայի զինուորական շրջանակներուն մէջ ընդհանրապէս սա կարծիքը կ'տիրէ Թէ Խարպինի պատերազմին վերջակէտը պիտի ըլլայ։

** Սև Ծովու ռուս տորմիղէն մեծ Թուով նաւաստիներ կ'զետեղուին Պալթիկի Դ. նաւատորմին մէջ, որ Ապրիլ 25ին ճամբայ պիտի ելլէ հաւանօրէն։

** Լուր ելած ըլլալով Թէ Բէնանկի և Սինկապուրի միջև երեսուն և մէկ մարտանաւեր երևցած են, Չինական նաւատորմը կ'պատրաստուի բաց ծով ելլելու։ Անգլիական Սէքսփիր յածանաւը Հոնկքոնկէն Ապրիլ 8ին ճամբայ ելաւ։ Օտեան և ուրիշ յածանաւ մ'ալ ի մօտոյ պիտի ճամբայ ելլեն։

ՌՈՒՍ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ.— Բեդերսպուրկէն Ապրիլ 4 Թուով կ'հեռագրեն առ Թայմզ.— Պատերազմի ներքին փոխառութեան ստորագրուեցաւ նուազ քան երեքապատիկ։ Բայց հասոյթին մեծ մասը յատկացուեցաւ Ռուս Տէրութեան 4% պարտաթուղթերուն գնման, որպէսզի գիներն այսուհետև ալ չիյնան։

ԲԵՔԻՆԻ ՌՈՒՍ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Բեքինի ռուս դեսպան Բօլ Միխայելովիչ Լէսար ծանր հիւանդ է, և բժիշկներն յուսահատ են գրեթէ։ Լէսար 1902 Յնվ. 22էն ի վեր Նիքօլա Կայսեր ներկայացուցիչն է Չինաստանի մօտ, և իր անունը շատ յիշուեցաւ վերջին տարիներս, երբ Ռուսիա կ'ջանար ընդարձակել իր ազդեցութիւնը Չինու մէջ և երբ Մանճուրիան պարպելու խնդիրը կ'զբաղեցնէր Տէրութեանց Դեսպանները։ Լէսար 54 տարեկան է և շատ լաւ կ'ճանչնայ ռուսական Ասիան։ Արհեստով երկրաչափ—ճարտարապետ է. 1877—78ին շինեց Բրուտ գետին վրայ երկաթուղւոյ նշանաւոր կամուրջը, և ապա ուսումնասիրական կարևոր ուղևորութիւններ ըրաւ Աֆղանստանի և Չէրքստանի մէջ։ 1884ին, Մերվի առման ատեն, ընկերացաւ Զօր. Քոմարովի։ Հետևեալ տարին դիւանագիտական ծառայութեան մէջ մտաւ և մասնակցեցաւ Աֆղանստանի և Թուրքմէններու միջև սահմանագլուխն որոշող ռուս դեսպանութեան։ Լէսար Պուխարայի Էմիրին մօտ ռուս դիւանագիտական գործակատար ըլլալէն ետքն էր որ 1902ին դեսպան անուանուեցաւ ի Բեքին։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԳՈՐԾԵՐԸ.— Օրթոտոքս Եկեղեցիին անկախութիւնը վերստին ձեռք ձգելու համար առաջին անգամ Բեդերսպուրկէն երեսուն երկու եկեղեցականներ խնդրագիր մը մատուցին Ս. Սինոդին, որ խորհրդակցութենէ մը վերջ որոշեց Թէ Եկեղեցիին բարոյական վարկը բարձրացնելու միակ միջոցն է Օրթոտոքս Պատրիարքութիւնը վերահաստատել, յանձնուած բաղձանքներուն համաձայն։ Սինոդն հարկ դատեց նաև որ բոլոր եպիսկոպոսները հաւաքուին Պատրիարքի ընտրութեան եւ օրուան կրօնական խնդիրներու քննութեան համար։ (Temps.)

ԿՈՎԿԱՍ.— Ռուս Թերթերը կ'ծանուցանեն Թէ Տփղիսէն Կարս բանող երկաթուղիին գիշերները պիտի չբանին, և ցորեկներն ալ սովորականէն պակաս արագութեամբ պիտի շարժին կառախումբերը, աւազակային յարձակմանց դէմ զգուշութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ.— Գէյլօա և Վեստմինսթըր Գազէթ.— Կօլուայի մասնաւոր Թղթակիցը Մարսէյլէն կ'հեռագրէ Թէ Ապրիլ 6ին տեսակցութիւն մ'ունեցեր է Անգլիոյ Թագուհիին հետ արքայական զբօսանաւին մէջ։ Թղթակից Մ. Ռուէլ որ երկար տարիներէ ի վեր կը ճանչնայ եղեր Թագուհին, կ'ըսէ. «Ն. Վեհափառութիւնը զիս ողջունեց սապէս. Նա Թէ ձեզ համար բացառութիւն մ'ընելով, իմ մօտս ընդունեցի, պատճառը սա է որ տակաւին չեմ մոռցած Թէ ի՛նչ պարագաներու տակ օգտակար հանդիսացաք Անգլիոյ»։ Մ. Ռուէլ յարեր է Թէ կ'յուսայ Նորին Թագաւորն ալ ողջունելու հաճոյքին արժանանալ, և անկէ լսել այնպիսի խօսքեր, որք հանրային կարծիքը պիտի վստահեցնեն Մարոքի խնդրին նկատմամբ։ Թագուհին շնորհալի ժպիտով մը լռեցուցեր է Մ. Ռուէլն և սապէս պատասխաներ է. «Քաղաքականութեան վրայ չխօսինք հիմա։ Թագուհիները պէտք է այնպէս մը դաստիարակեն իրենց զաւակները, որպէս զի անոնք ի վիճակի ըլլան բարձր ու դժուարին գործերնին կատարելու. Թագուհիները պէտք է օգնեն կարօտեալներուն և տառապեալներուն. ահաւասիկ իրենց լաւագոյն և քաղցրագոյն դերը. և ես ուրիշ բանի չեմ փափաքիր։ Ներկայ տագնապալի կացութեան մէջ, արդարև չենք կրնար չզգացուիլ ժողովուրդին կրածներէն։ Հաւատացէ՛ք, եթէ երբեք օր մը լուծուի ընկերային խնդիրը, ատիկա կանանց գործնական առաքինութիւններուն ու փոխադարձ սիրոյ, յարգանքի և գթասրտութեան շնորհիւ պիտի ըլլայ։ Դուք, այրերդ պատերազմի վրայ կ'խօսիք, իսկ կիներս՝ խաղաղութեան վրայ. խաղաղութիւն՝ իւրաքանչիւր ազգի մէջ և խաղաղութիւն՝ բոլոր ազգաց միջև։ Խաղաղասէր Թագաւորի մը արքունիքին մէջ մեծցած ըլլալով, միշտ անոր պէս ջանացած եմ գութ և մարդասիրութիւն քարոզել։ Ամէն անգամ որ անվերջանալի պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնուին, կ'վրդովիմ մտածելով Թէ այդ մթերուած զինուորներն ու պատերազմական նիւթերն աւելի աղէտներ յառաջ պիտի բերեն, որոնք մարդկութիւնը սուգի մէջ պիտի Թաղեն և պիտի վշտացնեն մեր ամէնուս Հայրը։» Յետոյ խօսակցութիւնը գեղարուեստի վրայ դառնալով Թագուհին ըսեր է. «Թագուհիի մը համար միակ մխիթարութիւնն է արուեստ և բնութիւնը։ Ես կ'հրճուիմ իբրև բնութեան հետ մենախօսելով առանձինն՝ նաւուն վերնայարկը։ Ծայր աստիճան սիրահարած եմ ծովուն, երբ կ'ցոլացնէ այն խորհրդաւոր ու Թելադրիչ կապոյտը, կամ երբ այդ ծովը մութ կանանչ ու լուսավառ գոյն մը առած է, ինչպէս այս գիշեր, երկնային պլատկներուն ցոլքերովը պայծառուն, կամ երբ այդ ծովը բաց կապոյտ գոյն մ'ունի փետրաձև սպիտակ փրփուրներով, որք կ'ծալլուին ու կ'քաշցուին մակերեսին վրայ։ Մեր զբօսանաւին վերնայարկէն նայիմ Թէ ծովեզրէն, ժամեր կան որ այդ «մեծափառ կապոյտը»—ինչպէս կ'անուանէք դուք՝ Ֆրանսացիներդ— կ'գրաւէ զիս բոլորովին։ Ու այս երբեմն անծանօթ հրապոյրին յաղթանակը՝ իմ անձիս վրայ, կարծես զիս կ'փոխադրէ նոր արքայութեան մը դուռներուն առջև։»

ՌԷՕՆԹԿԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐԸ.— Անգլիոյ մէջ անցեալ շաբթու Ռէօնթկէնեան Ընկերութիւնն ընդհանուր ժողով մը գումարեց նախագահութեամբ Տքթ. Բրըրուէն Հոլլէնոի, ցոյց տալու համար Թէ Բ. ճառագայթներով կատարուած բուժումներն ի՛նչ նորագոյն կատարելութիւններ առաջած են։ Ժողովին մէջ խօսուածներէն տեսնուեցաւ որ այսօր այլ ևս կարելի եղած է Բ. ճառագայթները ճիշդ առ ճիշդ հիւանդին ցաւին համաձայն գործածել, և նոյն իսկ բժիշկ մը պիտի կարենայ այսուհետև «հինգ ցորենչափ Բ. ճառագայթ»ի դեղագիր գրել, ինչպէս պիտի գրէր «հինգ ցորենչափ քինին»։ Թէպէտ գումարուած ժողովը պաշտօնական էր, բայց խիստ շահեկան ժամանց մը պարգևեց ներկաներուն, որովհետև մեծ Թուով նոր գործիքներ ցուցադրուած էին, ընկերութեան այլ և այլ անդամներուն կողմէ պատրաստուած։

ՄԵԾ ՄԱՐԴԻԿ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ.— Այս օրերս Ֆրանսայի և Անգլիոյ մէջ նորէն խնդիր եղաւ սա վաղնջական հարցը Թէ մեծ մարդիկ մեծ գլուխներ կ'ունենա՞ն։ Academy անգլիական հանդէսը գիտել կուտայ որ Սօրպոնի և Լոնտոնի Արքայական Կաճառին մէջ միաժամանակ երկու բանախօսութիւններ տրուեցան, նիւթ առնելով սա հարցումը Թէ մեծամեծ գլուխ ունեցող մը մտաւորական բարձր կարողութեան տէ՞ր կ'ըլլայ անպատճառ։ Յայտնի է որ անձի մը գլուխին մեծութիւնն համեմատական է մարմնին ծաւալին հետ. գանկաբաններու կատարած քննութիւնները չեն հաստատեր այն վարկածը Թէ խոշոր ուղեղի մը և մտաւորական կարողութեանց միջև կապ մը գոյութիւն ունի։ Ճիշդ է որ ռուս վիպագիր Դուրկէնեվի գանկը միջին մեծութենէն հազիւ Թէ քիչ մ'աւելի ստուար էր. Քրոմուէլի և Պայրընի գանկերը շատ աւելի ստուար էին. բայց Կամպէտդայի գլուխը սովորականէն ալ պզտիկ էր, իսկ Ճէրէմի Պէնթհէմի գանկն արտասովոր վիճակ մը չունէր։ Գալով Տանդէի, անոր գանկը սովորական Անգլիացիի մ'ունեցածէն ալ պզտիկ էր։ Հաւանական ենթադրութիւնն այն է որ մտաւորական ձիրքերը կախում ունին Թէ՛ ուղեղէն և Թէ՛ մարմինէն։ Շոփէնհաուէր տեղ մը կ'ըսէ Թէ հանճարեղ մարդիկ լայն ուսեր կ'ունենան, Թէպէտ այս տեսութեան հակառակն ապացուցանող օրինակներ ալ շատ կան։

ՈՒՂԵՂԱՏԱՊԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ.— Ներկայ տարւոյ սկիզբէն Նիւ Եորքի մէջ ծագում առաւ ուղեղատապնդային [illegible], և անկէ ի վեր սոսկալութեամբ կ'համակէ։ Անցեալ շաբթու հարիւր քո-

(*) Այս կրօնական պայքարին և յարակից մասերուն վրայ չենք ծանրանար՝ նկատելով որ ասկէ առաջ ասոնց մասին՝ այս էջերուն մէջ ընդարձակօրէն խօսած ենք։

(**).— Տես Մասիս Թիւ 629։

ռասուն և ութ հոգի մեռան։ Նիւ Եօրքի մէջ ամէն տարի ուղեղաողնայարային ջղացաւի համաճարակ ծագած է 1872էն, և տասն ամիս տեւած է. բայց այս անգամուան մահերու թիւը նախորդներէն աւելի է։ Առողջապահական վարչութիւնն առաջնակարգ բժիշկներէ և մանրէաբաններէ բաղկացած մասնախումբ մը անուանեց, համաճարակին առաջքն առնելու համար, բայց բժիշկները կ'յայտարարեն թէ իրենք անկարող են Մէնէնժիթին դէմ կռուելու, քանի որ մասնաւոր դեղեր և միջոցներ չկան։ Լօնկ Այլընտ Երկաթուղեաց ընկերութեան նախագահը Մէնէնժիթէ մեռաւ։

ՕԴԵՐՆ Ի ՍՊԱՆԻԱ. — Անտալուզիոյ մէջ տօթը սաստիկ թափ կ'առնէ, և դաշտերը չորնալու վրայ են. Սէվիյլի մէջ ջերմաչափը 90 աստիճան Ֆարէնհայթ ցոյց կուտայ շուքին մէջ. իսկ Պատաժօզի մէջ՝ 93 աստիճան։ Էսդրամատուրայի մէջ կենդանիներն անօթութենէ կ'մեռնին ամայի դաշտերուն մէջ։ Ցորենի գինը բարձրացաւ և ի Մատրիտ հացը իւրաքանչիւր քիլոյի 7 սանդիմ վրայ դրաւ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ.—Հնդկաստանէն հասած հեռագիրներն այլ ևս տարակոյս չեն թողուր թէ ի բաց առեալ այն բազմաթիւ անգլիացի այրերը, կիներն ու տղաքները, որք երկրաշարժէն կորան Տարմսալայի մէջ, Ա. և Ի. Կուրքա զօրաց վաշտերէն ալ մեծ թուով մարդիկ մեռան իրենց ընտանիքներով։ Վերջին տեղեկագրին համաձայն մեռեալներուն թիւը կ'հասնի 143ի. կորսուած են 71 հոգի և վիրաւոր՝ 186 հոգի։ Բայց Սզանդօրի Թղթակիցը Լահօռէն կ'հեռագրէ թէ 470 Կուրքա զինուորներ ալ կորսուած են։ Մէկ քանի օր կամ շաբաթ պէտք է, որպէս զի բոլոր դէպքերուն մասը ճշդուի։ Վախ կայ որ աղէտքի լուրեր հասնելէ պիտի հասնին նաև այնպիսի վայրերէ, որք սովորական ժամանակներու մէջ իսկ անմատչելի են։

*** Անգլիոյ Հնդկական Նախարարութեան քարտուղարն հետեւեալն հեռագրեց Հնդկաստանի Փոխարքային.— «Ն. Վեհափառութիւն Թագաւոր—Կայսրը Ձեր Վսեմութեան կ'յայտնէ իր խորին ցաւակցութիւնը՝ Լահօռի և շրջակայից մէջ պատահած աղէտքին համար, և կ'վշտակցի բոլոր անոնց որ զոհ կամ մաս ունեցան։ Թագաւոր—Կայսրը վստահ է թէ ամէն կարելի օգնութիւն փութով պիտի տրուի արկածեալներուն։» Կալլէսի իշխանն ալ նմանօրինակ ուղերձ մը հեռագրեց Հնդկաստանի Փոխարքային։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Երզրումի Նայիպ անուանուեցաւ Մուսուլի նախորդ Նայիպ Ֆէյզուլլահ էֆ.։ Արղնիի (Տիարպէքիր) Նայիպ՝ Ենի Բազարի նախորդ Նայիպ Նուսուհ էֆ.։

Տէրջանի (Երզրում) Նայիպ՝ Նայիպներու վարժարանէն շրջանաւարտ Նուսուհ էֆէնտի։

—Ա. Մէհմէտ պաշտօնեայն տրուեցաւ Թղթատարական և Հեռագրական Կեդրոնական Վարչական Ժողովոյ նախագահ փոխանորդ Սէլահի պէյի։

Դ. Օսմանիյէ՝ Կ. Պոլսոյ Վերաքննիչ Ատեանի անդամ Թէվֆիք պէյի։

Իմթիյազի ոսկի և արծաթ շքադրամ տրուեցաւ ՎՃՀ. ԿԱՅՍԵՐ բժիշկ Ա. Ֆէրիզ Սալիթ փաշայի։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.—Ջումայի Պալայի շրջակայքն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ օսմ. զօրաց և եօթանասուն պուլկար աւազակներու միջեւ, որոնցմէ մին սպաննուեցաւ, և վրայէն գտնուեցաւ փամփուշտ ու ֆօթօգ հրացան։ Միւս աւազակները կ'հետապնդուին։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Ֆրանսական դեսպանն երէկ տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։

ՀԱՊԷՇ պատուիրակութիւնն երէկ այցելեց Կայս. Պալատ։

ՍԵՐԲ կառավարութիւնը Պոլսոյ սերբ դեսպան անուանած է Մ. Եօվան Օքումովիչը, և խնդրած է Օսմ. կառավարութենէն՝ վաւերացնել անոր պաշտօնը։

ԲԱՐՁՐ. ԽՏԻՎԻՆ եղբայր Մէհմէտ Ալի փաշա իր հետ Պոլիս բերած է հազուագիւտ թռչուններ, որոնք մատուցուեցան Կայս. Պալատ։

ՀԱՃԸՆ. — Սիսի կուսակալութեան կողմէ տեղեկութիւն տրուած էր նորքին գործոց պաշտօնատան թէ Կէմէրէկ գիւղէն Կայաճեան Մանասս հինգ օխա հաշիշ յանձնած էր Արթինի, որպէս զի զայն Սամսոն՝ եղբօրը Պօղոսի յանձնէ. տեղեկութիւն տրուած էր նաև որ Մանասի տունէն գտնուած է 19 քաշ հաշիշի հունտ և 13 քաշ հաշիշի փոշի, և կ'հարցնէր թէ ինչ պէտք է ընել զանոնք։ Պատասխանուեցաւ որ Օսմ. երկիրներու մէջ ըստ Կայս. Իրատէի հաշիշի գործածումն արգելեալ ըլլալով, գտնուած հաշիշը պէտք է այրել և փճացնել։

ԲԱՑՈՒՄ. — Անցեալ Շբ. օր կատարուեր է բացումը Սելանիկի զինուորական հիւանդանոցին մէջ հաստատուած կատաղաբուժական դարմանատան։ Հրաման տրուեցաւ որպէս զի Սելանիկի շրջակայ նահանգներուն մէջ կատաղի շուներէ խածուած անձինք փոխանակ Պոլիս ղրկուելու, առանց ժամանակ կորսնցնելու, դարմանուին Սելանիկի այս կատաղաբուժական դարմանատան մէջ։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.— Յոյն լրագիրները լուր կուտան թէ իրենց թեմերը պիտի դառնան Եփեսոսի, Ռասոսի, Մեթիմնի, Սէրէզի, Տրաճի, Բրավիի, Ձէլոփի և Պէրոււթի եպիսկոպոսները։ Ինչպէս կ'յիշուի, այս մետրապոլիտներն մէկ քանի ամիս առաջ անհամաձայնութիւն մ'ունեցան Տ. Եօաքիմ Սրբազանին հետ, որ իրենց տեղ չորս նոր մետրապոլիտներ անուանել կարգեց Սինոդին։ Մետրապոլիտները բողոքեցին այս կարգադրութեան դէմ, բայց Կայսերական Կառավարութիւնն հաստատեց Տ. Եօաքիմ Սրբազանի կարգադրութիւնը։

ԸՆԿԵՑԻԿ.— Թարապիա, Պահճէ—Սօլաւ, գամբուղի մէջ ծառէ մը կախուած գտնուեցաւ աղջիկ երախայ մը, և ատոկամական քննութեամբ երեւան եկաւ որ զաւակն էր Ենի Քէօյցի Լուքսանտրա անուն կնոջ մը և Ռօկեղչիւրի չոգենաւերու պաշտօնեայ Ենիքէօյցի Եէրասիմոյի, ու հան ձգուած էր Ենիքէօյցի ձկնորս Եորկիի ձեռքով։

ՓՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Երէկ գիշեր, Բերա, Մեծ Փողոցի ծխավաճառ—սեղանաւորի մը նորաբաց խանութը գողեր մտնելով, պարպեր են բոլոր դարակները։

ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Անասնահամար և քննութիւն

Յօդ. ԺԸ.— Այն տեղերն ուր Մարտին կ'սկսի անասնահամարը, Փետրուարի սկիզբը, և կամ երբ աւելի կանուխ կրնայ սկսիլ անասնահամարը, մէկ ամիս առաջ, կուսակալութիւններէ, գաւառի և գաւառակի կեդրոններէ ամէն տեղ և գիւղ մէյ մէկ տպեալ ցուցակ կ'ղրկուի, տեղւոյն ընտանի անասուններու տեսակին և քանակին համեմատ։ Ամէն տեղի և գիւղի մուխթարն ու ծերոց ժողովը, նոյն տեղւոյն կամ գիւղին մէջ գտնուած ընտանի անասնոց տէրերուն անունն ու մականունը, և անասուններու գտնուած տեղւոյն անունները պիտի արձանագրեն այս ցուցակին յատուկ մասերուն մէջ։ Սակայն եթէ գիւղին մէջ թուրքերէն գրել գիտցող չգտնուի, կարելի է տեղւոյն բնակիչներուն լեզուով գրել. այս ցուցակը պիտի կնքուի մուխթարին և ծերոց ժողովին կողմէ, և առ առաւելն մինչեւ մէկ շաբաթ առաջ անպատճառ պիտի ղրկուի պատկանեալ գաւառակի կեդրոնը։ Իսկ եթէ հոն բնաւ մէկը չգտնուի կարդալ գրել գիտցող, էշերու համար 1 և ուրիշ անասուններու համար ալ 1 չէթէլէ պիտի բանուի, ուր պիտի նշանակուի գիւղին մէջ գտնուած անասուններու թիւը. այս չէթէլէները պիտի ղրկուին գաւառակին կեդրոնը, և պիտի յանձնուին վարչային ժողովին։ Վարչային ժողովը տոմար մը պիտի պատրաստէ այս չէթէլէներուն վրայ, և կնքել պիտի տայ մուխթարներուն։ Այս չէթէլէներուն վրայ պատրաստուած տոմարներն ու գիւղերէ եկած տոմարները պիտի կնքուին վարչային ժողովոյ դիւանին կողմէ, և չէթէլէներուն հետ պիտի պահուին։ Մուխթարներու և ծերոց ժողովներու կողմէ պատրաստուած ցուցակներն ու չէթէլէներն առ առաւելն մինչեւ Մարտէն մէկ շաբաթ առաջ պէտք է հասնին գաւառակին կեդրոնը, և առ այս ջանադիր պիտի ըլլան քաղաքային ու ելմտական պաշտօնեայք։

Յօդ. ԺԹ.— Անասնահամար կատարող պաշտօնեայք՝ գիւղէ մը մէջ իրենց համրած անասուններու քանակն ու տէրերուն անունն ու մականունը, և տուրքէ ազատ անասուններուն տուրքէ ազատ կացուցուելուն պատճառը պիտի արձանագրեն տպեալ և կարուած տեղեր վարչային ժողովոյ կնիքով կնքեալ անասնահամարի տոմարին յատուկ մասերուն մէջ, և անասուններու տէրերուն պիտի տան գոչանաւոր և կոճղաւոր անասնահամարի իլմուխապէր մը, որ կնքուած պիտի ըլլայ վարչային ժողովին կողմէ, ինչպէս առաջինը։ Անասնահամարի ցուցակն ու իլմուխապէրն անջինջ մելանով պիտի գրուին։ Բաց աստի, արգիլուած է անջատ թուղթերու վրայ գործողութիւն ընել, և տոմարներու մէջէն բան աւրել կամ սրբագրել։ Արգիլուած է նոյնպէս՝ աւրել կամ սրբել սխալ գրուածը։ Երբ սխալ բան մը գրուի, վրայէն պէտք է գծուի սխալ գրուածը կարդացուելու աստիճան, և վրան ճիշդը պէտք է գրել։

Յօդ. Ի.— Տեղւոյ մը ընտանի անասունները կ'համրուին գիւղին մուխթարին, ծերոց ժողովին, գիւղին իմամին ու քահանային, և անասնոց տարիքն ու այլ պարագաներն որոշելու կարող երկու անձի ներկայութեան, և վերոյիշեալ կերպով յատուկ տոմարին մէջ կ'արձանագրուի համրուած անասուններու տեսակն ու տուրքէ ազատ կացուցուած անասուններէ ինչ պատճառաւ տուրք չառնուիլը, անասնոց տէրերուն անունն ու մականունը, բնակատեղին, և գիւղին մէջ ունեցած տան թիւը. ապա կ'պատրաստուի իլմուխապէրը, որ ըստ կարգին կ'թուագրուի և յատուկ պաշտօնէին ու իլմուխապէրը խմբագրողին կողմէ կնքուելով կը յանձնուի անասնոց տիրոջ։ Գիւղին Իմամը, քահանան ու Մուխթարն ալ առանձին տոմար կ'բռնեն, և համրուած ընտանի անասուններն իրենց տեսակին համեմատ կ'արձանագրեն յատուկ տոմարին մէջ։

Յօդ. ԻԱ.— Անասնահամարէն վերջ իրարու հետ կ'բաղդատուին պաշտօնեաներու, իմամին, քահանային ու մուխթարին կողմէ բռնուած տոմարակները, և կ'ծանուցուի գիւղին ժողովրդեան թէ վերջ գտած է անասնահամարը, այսչափ անասուն համրուած է, և եթէ անկէ վերջ ուրիշ անասուններ ալ տեսնուին, ծածկուած պիտի համարուին և անոնցմէ դրամական տուգանք պիտի առնուի. պիտի ծանուցուի նաև որ եթէ համրուած անասուններէ զատ ուրիշ անասուն ալ կ'գտնուի, իմաց տրուի։ Իրողութիւնը պիտի արձանագրուի գիւղին տոմարին մէջ իբր յաւելուած, և պիտի կնքուի պաշտօնեայ խմբագրիչին և գիւղին ծերոց ժողովին կողմէ։ Պաշտօնէից տոմարակը պիտի մնայ իրենց քով, իսկ գիւղին յատուկ տոմարակը՝ գիւղին մէջ։

Յօդ. ԻԲ.—Կուսակալութեանց և գաւառական կեդրոններու և գաւառակի կեդրոնական գիւղաքաղաքներու ընտանի անասունները մասնաւոր կերպով կ'համրուին տեղւոյն մուխթարին և ժողովին ներկայութեամբ։

Յօդ. ԻԳ.—Երբ գիւղի մը սահմանին մէջ գտնուած ընտանի անասուններու հետ Աշիրէթի անասուններ ալ գտնուին, անասնահամարին ներկայ պիտի գտնուին նաև բաց ի գիւղին պետերէն, Աշիրէթներու պետերն ու գիւղին քեհեան որք իրենց կնիքը պիտի դնեն անասնահամարէն վերջ պատրաստուելիք տոմարին տակ։ (Շար.)

Քրոնիկ Հայ Եկեղեցւոյ

Խառն Ժողովն այսօր գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, և զբաղեցաւ Երուսաղէմի խնդրով, որուն վերաբերեալ նոր պաշտօնագրեր եկած էին Ն. Ամենապատուութեան։

Ժողովէն առաջ, Ս. Պատրիարք Հայրը Կայս. Պալատ գնաց։

—Կրօնական Ժողովն երէկ ի նիստ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Արք.ի։ Ներկայ էին Տ. Գաբրիէլ Եպսկ. ու քահանայ անդամները։ — Վանայ Լիմ անապատի վանահայր Տ. Թադէոս Վ. Աստուածատուրեան վանահայրական պաշտօնէն կ'հրաժարէր, և նոյն վանքի միաբանութիւնն ու գիւղացիք կ'բաղձային իրենց վանահայր ունենալ Կտուցի վանահայր Տ. Ստեփան Վ. Աղաղատեանը։ Ժողովը թէեւ գոհ Տ. Թադէոս Վ.ի պաշտօնավարութենէն, բայց անոր յառաջացեալ տարիքին խնայելով ընդունեց հրաժարականն և որոշեց նոյն վանահայրութիւնն յանձնել Տ. Ստեփան Վ.ի՝ իբրեւ կարող եկեղեցականի։ — Աթէնքի մատրան հոգաբարձութիւնը նոր շինուելիք եկեղեցւոյն համար գործածելի վէմքարը Տ. Դաւիթ քհնյ.ի կողմէ օծուելու արտօնութիւն խնդրած էր Պատրիարքարանէն։ Ժողովն արժան գտաւ պատրաստ օծեալ վէմքար մը ղրկել Աթէնք։ — Պուրտուրի Թաղ. Խորհուրդը կ'տեղեկագրէր թէ տեղւոյն Բողոքական պատուելին յանդգնած է ապօրէն պսակադրութիւն մը կատարել։ Ժողովն հարկ գտաւ Ազգապետարանի ուշադրութիւնն հրաւիրել չկրկնուելու համար այսպիսի դէպքեր։ — Արաբկիրի Առաջն. փոխանորդ Տ. Կարիւն քհնյ. Երամեան կ'տեղեկագրէր թէ առաջնորդարանին մերժումին վրայ հարազատ հայր և որդւոյ մը հարազատ մօր ու աղջկան հետ ամուսնութիւնը նուիրագործած է Հայ—Հռոմէականաց առաջնորդ Տ. Սարգիս Վրդ.ը, կատարելով անոնց պսակը։ Ժողովը նկատելով որ քրիստոնէական օրինաց մէջ այս տեսակ պսակներ դնելու օրէնք մը չկայ, որոշեց Հայ—Հռոմէականաց Կ-Պատրիարքին պաշտօնագիր մ'ուղղել, որպէսզի պէտք եղած կանոնական պատիժը տնօրինէ պսակադիր վարդապետին յետ քննութեան։ Եւ որովհետեւ այդ ամուսնացեալք փափաքած են իրենց Մայրենի եկեղեցիին գիրկը վերադառնալ, արժան դատեց գրել Առաջն. փոխանորդին որ կա՛մ հայրն և կամ որդին պէտք է ձգէ իր կենակիցն, անոնցմէ ո'րն որ կ'համակերպի, յետ այնորիկ նկատողութեան առնելու համար իրենց խնդիրը։ —Տօպրուճայի Տ. Յակոբ քհնյ. Տէր-Յակոբեան կ'խնդրէր այլուր փոխադրուիլ։ Ժողովը վերջին Պատր. շրջաբերականին համաձայն, հարկ համարեց յանձնարարել յիշեալ քահանային որպէսզի իր տեղը մնայ։

Ժողովն յառաջիկայ ատենական օրերուն առթիւ դադրեցուց իր նիստերը մինչեւ նոր կիրակի։

—Նպաստից Յանձնաժողովն երէկ ի նիստ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր. ներկայ էին Բաբթող էֆ. Թէլեան, Սիման էֆ. Գալֆայեան, Եգուարդ էֆ. Գորակէօզեան և զբաղեցաւ օրակարգի խնդիրներով։

—Ս. Պատրիարք Հայրը Ֆրանսական դեսպանին բարի գալստեան այցելութիւն տուած ըլլալով, դեսպան Մ. Քոնսդան ընկերակցութեամբ Ա. Թարգման Մ. Ռուէէի, երկուշաբթի օր փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր, Բերա Ն. Սրբազնութեան բնակարանն երթալով։ Նոյն օրը, դեսպանատան խորհրդական Մ. Պօբ այցելելով Ս. Պատրիարք Հօր, ամուսնանալու համար Բարիզ ուղեւորելուն պատճառաւ հրաժեշտ առաւ Ն. Սրբազնութենէն։

— Ազգ. Հիւանդանոցի կալուածոց յանձնաժողովն երէկ նիստ գումարեց Հիւանդանոցի գրասենեակին մէջ։ — Տիկին Բէլէքեանի նուիրած 4,000 ոսկիով միւլք կալուած գնելու համար, յանձնաժողովը խորհրդակցութիւն մը կատարեց։ — Ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի լուցկիի տուփեր հրապարակ հանելու համար Մարտիկ էֆ. Շիրինեանի հետ կնքուած պայմանագրութեան մէջ բարեփոխումներ մտցնել հարկ տեսնուեցաւ, ուրկէ վերջ օրինական գործողութիւնները պիտի կատարուին։

—Կալլացի եկեղեցիին հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան օրինական շրջանը լրացած ըլլալով, Փետր. 27ին ժողով գումարուեր է ընտրելեաց ցանկ պատրաստելու և Մարտ 6ին ընտրութիւն կատարելու համար. Մարտ 6ին կատարուեր է ընտրութիւնն ի ներկայութեան քաղաքապետութեան պատուիրակին, և 5 անդամէ հոգաբարձութիւն մը պաշտօնի կոչուեր է. ընտրութեան արդիւնքը տեղեկագրուեր է քաղաքապետութեան որ վաւերացուցեր է։ Հոգաբարձութիւնը Մարտ 17ին նիստ գումարելով կազմեր է դիւանը։ Ընտրութեան արդիւնքը տեղեկագրուած է Ս. Պատրիարք Հօր, պատրիարքական կոնդակով հաստատելու համար։

—Պաղտատի Պատր. Փոխանորդ Տ. Սերովբէ Վրդ. Սամուէլեան ամսոյս 28ին կատարեր է Ս. Աստուածածին եկեղեցիին հին տեղւոյն վրայ հիմնարկէքի հանդէսը, ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան. Վեհ. Կուսակալն ևս պատուեր է իր ներկայութեամբ։ Այս առթիւ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ կատարուեր են վսեմ արեւշատութեան ՎՃՀ. ԿԱՅՍԵՐ։

—Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին հրամանաւ Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Հաճըն մեկներ է, հովուելու համար տեղւոյն ժողովուրդն և Մարտ 6ին վերադարձեր է։

—Ջութակահար Պ. Հայկ Կիւրէճեան երէկ Իզմիր ուղեւորեցաւ, ուր նուագահանդէս մը պիտի տայ. երաժշտասէր հասարակութիւնն ալ անշուշտ իր գնահատման գործնական ապացոյցը պիտի տայ։ Պ. Կիւրէճեան Ազգ. Հիւանդանոցի նուագահանդէսին ծաղկեփունջ մ'ընծայեց Տիկին Ե. Շահնազարեանէ, սակայն բազմութեան պատճառաւ ատենին ձեռք չկրցաւ բերուիլ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՃԱՊՈՆՑԻ ԶՕՐՔ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԵՐՈՒՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Ապրիլ 11.— Սէնդըրլ Նիւզի Վլատիվօսդօքի Թղթակիցը կ'հեռագրէ թէ Ճապոնցի հինգ սպաներ ձերբակալուեցան երէկ, երբ Վլատիվօսդօքի ամրութեանց յատակագծերը կ'առնէին։ Սպաներ կերպարանքով մտած էին քաղաք և կ'լրտեսէին Ռուսերը։ Իրենց վրայէն գտնուեցան Վլատիվօսդօքի շրջակայ գիւղերուն և քաղաքին ամրութեանց և խրամներուն լուսանկարները, ամէն մանրամասնութեամբ։ Նոյնպէս գտնուեցան ծանօթագրութիւններ նաւահանգստին մէջ գտնուող ռուս մարտանաւերուն վրայ։ Ձերբակալեալ Ճապոնցի սպաներ դատուեցան պատերազմական Ատեանի մ'առջեւ, և խոստովանեցան թէ Ճապոնցի սպաներ են։ Անմիջապէս արուեցաւ վճիռն և Ճապոնցի հինգ սպաները մահուան դատապարտուեցան. բոլորն ալ կախաղան հանուեցան։ Վլատիվօսդօքի ռուս սպարապետութիւնը Ճապոնցի ուրիշ լրտեսներու ալ հետքը գտաւ։

ԼՈՆՏՈՆ, 11.—Սէնդըրլ Նիւզի Սինկաբուրի Թղթակիցը կ'հեռագրէ թէ այսօր բուրէ անցան չորս խոշոր ածխաբարձ նաւեր։ Այս նաւերն հաւանաբար կ'վերաբերին Համպուրկ—Ամերիկեան շոգենաւային ընկերութեան եւ քիչ ժամանակ առաջ վարձուած էին ռուս կառավարութեան կողմէ, երբ ածխաբարձ փոխադրանաւ ծառայելու համար Պալթիկի ռուս նաւատորմին։ Այս նաւերը դէպ ի հիւսիս կ'երթային ածուխ տալու համար ռուս նաւաքաժնին։

ԼՈՆՏՈՆ, 11.—Ռէօթէր կ'ըսէ որ Սինկաբուրէ եւ շրջակայ կղզիներէ կ'հեռագրուի թէ անցեալ շաբաթ Սինկաբուրէ անցաւ Պալթիկի ամբողջ ռուս նաւատորմը, մեծ զրահաւորներուն հետ, ուրկէ կը հետեւի թէ ռուս ամբողջ նաւատորմն է որ կեդրոնացած է Սինկաբուրի հիւսիս–արեւելակողմը, եւ ոչ թէ պարզ նաւաբաժին մը։

ԼՈՆՏՈՆ, 11. — Սդանտըրտի Թղթակիցը կ'հեռագրէ Հնդկաչինէ թէ Ռոժեսդվենսքի իր ամբողջ նաւատորմով կ'երթայ դէպի Սայկօն, ուր պիտի սպասէ Ծով. Նէպոկադովի հրամանին տակ գտնուող Պալթիկեան Գ. Նաւաքաժնին։ Նաւամարտն այսպէս պիտի ուշանայ մինչեւ որ հասնի Ծով. Նէպոկադով որ դեռ 12 օրուան ճամբայ հեռու է Սայկօնէ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 11. — Սպարապետ Լինեւիչ կ'հեռագրէ կայսեր ամսոյս 9էն 10 թուով. — «Կացութիւնը փոխուած չէ։ Բաց ի յառաջապահներու կռիւներու վրայ հասած տեղեկագիրներէ, ուրիշ ոև է լուր հասած չէ ինձ թշնամին հետ կռիւներու վրայ։»

ԼՈՆՏՈՆ, 11.— Ռուս բանակին հաղորդակցութեան գիծերը կտրելու համար ճապոնական զօրաւոր զօրաբաժին մը ղրկուեցաւ դէպի Ձիծիքար։

ԼՈՆՏՈՆ, 11.— Անգլ. 1 զրահաւոր և 3 յածանաւ հասան Սինկաբուր։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 11. — Ռուս թերթերը կ'գրեն թէ Քիրինի բնակիչներն իմանալով որ ճապոնցիք քաղաքին կ'մօտենան, սկսան մեկնիլ քաղաքէն։ Մեծ շփոթութիւն կ'տիրէ Քիրինի մէջ։

ԲԵՐԼԻՆ, 11.—Մարոքի և Գերմանիոյ միջեւ կնքուած պայմանագրութեան համաձայն գերման առեւտրական շոգենաւերն ասկէ վերջ պիտի կրնան ազատօրէն երթեւեկել Մարոքի նաւահանգիստները։

ՎԻԷՆՆԱ, 11. — Մանչուրեան ճապոնական բանակը պաշարողական շարժում մ'ի գործ դնելու վրայ է. 15,000 ճապոնցի զօրք դէպի Մոնկոլիա կ'երթան։

ԼՈՆՏՈՆ, Ապրիլ 12. — Լրագիրները ստորև կ'վիճաբանին Պալթիկի նաւատորմին շարժումներուն վրայ և բաւական նպաստաւոր կ'գտնեն անոր կացութիւնը։ Ընդհանուր կարծիքն այն է որ Թարփիլանաւերու յարձակումներ պիտի կատարուին գիշեր ատեն մեծ նաւամարտէն առաջ, որուն կ'սպասուի այս շաբթուն վերջը։ Առ այժմ Ծով. Ընքուիսդ 44 մարտանաւ ունենալով իր հրամանին տակ, կ'գտնուի Անամպա կղզիներուն մօտը, իսկ Ծով. Ռոժեսդվենսքի 5 զրահաւորով և 2 յածանաւով կեցած է Պանքա կղզիին մօտ։

ՊԵՐԼԻՆ, 12.—Շանկայէ խիստ յուզումնալից լուր մը կ'տրուի թէ երէկ մեծ նաւամարտ մը տեղի ունեցեր է Պալթիկի ռուս նաւատորմին և ճապոնական նաւատորմին միջեւ, և ճապոնական 5–7 մարտանաւ փճացեր են։ Այս լուրն ո'չ մէկ կողմէ հաստատուած է. բայց Լօնտոն Ինֆորմէյշըն անուղղակի կերպով կ'հաստատէ զայն, ըսելով թէ ծովակալ Ռոժեսդվենսքի նաւագիր մ'ուղղած է Բեդերսպուրկ, ռուս Սպայակոյտին, և այս հեռագիրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեր է, բայց հեռագրին պարունակութիւնն անծանօթ կ'մնայ։

Լէվանթ Հէրըլտ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԹՕՔԻՕ, Ապրիլ 11.— Ճապոն միջոցներ ձեռք կ'առնէ, որք ամլութեան պիտի դատապարտեն Մանչուրեան բանակը վերակազմելու համար ռուս կառավարութեան պատրաստած ծրագիրը։ Ճապոն պիտի կրկնապատկէ ու եռապատկէ այժմ Մանչուրիոյ մէջ ունեցած զինուորական ուժը։ Միքատոյին Կառավարութիւնը կը յուսայ այս կերպով 1905 աշնան մէկ միլիոն զօրք ունենալ ի Մանչուրիա, մէջն չհաշուելով նաև 700,000 հոգիէ բաղկացած բանակը։ Ճապոնցիք համոզուած են որ պիտի կրնան գրաւել Խարպինը, միեւնոյն ժամանակ գործելով նաև Ռուսաց դէմ պատերազմին արեւելեան թատրին վրայ։

ԼՈՆՏՈՆ, 13.— Շանկայէ կ'հեռագրուի.—«Կ'ըսուի թէ Ծով. Թօկօ կ'գտնուի Բեսքատորեան կղզիներուն մօտ։ Ծով. Թօկօ իր քով կանչեց ծովակալ Տէվան, զոր ղրկած էր Անտամ կղզիները, ռուս նաւատորմին շարժումները լրտեսելու համար։ Ծով. Թօկօ այսպէս ճապոնական երկու նաւաքաժիններն իրար միացնելով՝ պիտի յարձակի ռուս նաւատորմին վրայ։ Նաւամարտը մօտալուտ է։»

ԼԱ ՀԷՕ, 11.—Լուր կ'տրուի թէ ռուս նաւատորմը խարիսխ նետած է Անամպա կղզիներուն հարաւ. արեւմտեան կողմը 10 մղոն հեռու. (Անամպա կղզիները կը գտնուին Սինկաբուրէ 200 մղոն հեռու դէպ հիւսիս արեւելք։) Պաթաւիա գտնուող հոլանտական նաւաքաժինն հրաման ստացաւ երթալու Անամպա կղզիները, չէզոքութիւնը պահպանելու համար։

ՀՌՈՄ, 11. — Վիքդոր Էմմանուէլ թագաւոր այսօր մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեց Պուլկարիոյ իշխանը, և ապա փոխադարձ այցելութեան գնաց անոր՝ Օթէլ Պրիսթօլ։ Ֆերտինանտ իշխան ապա այցելեց Արտաքին գործոց նախարար Մ. Դիթթօնիի, որուն հետ երկարօրէն տեսակցեցաւ։

ՔՕՐՖՈՒ, 11.—Վիլհէլմ Կայսր Հօհէնցոլլէռն զբօսանաւով հոս հասաւ։ Քաղաքը չքնաղապէս դրօշազարդուած է։

ԼԱՀՕՐ, 11.—Վերջին երկրաշարժներուն զոհ գացին 3000 հոգի Բալամփուր նահանգին մէջ, և 10,000 հոգի՝ Քանկրա նահանգին մէջ։

ՄԱՆԱՇԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Մարտ 30/12 Ապր.

Անգլիական և իտալական մանածի գործարանաց վերջերս Հնդկաստանէն, Ճապոնէն և Չինէն այն աստիճան մեծաքանակ յանձնարարութիւններ եկան որ՝ մեծագոյն մասին ձեռքերնին լեցնելով սկսան մինչեւ յառաջիկայ 1906 տարւոյ համար յանձնարարութիւնք ընդունիլ. որդէն գործարանք մանիֆաթուրայի խնդրանքով այնչափ զբաղած էին որ մինչեւ 1906 տարւոյ Յուլիս, Օգոստոս ամիսներու համար ծախել սկսած էին, հիմա մանածի համար ևս սկսան 1906 տարւոյ համար ծախել ձեռքերնին խնդրանքով լեցուն ըլլալուն համար. իրաց այս վիճակը մանածի գներու վրայ ո'ր աստիճան ազդեցութիւն ըրած ըլլալը հասկնալու համար, կ'տեղեկացնենք թէ հրապարակի ծանօթ 20թիւ կապու գլուխ ապրանքներէ այսօր յանձնարարուի, հազիւ Յուլ.—Օգոս. ամիսներու առնուելին հնար ըլլալէն զատ, գինն ալ ամէն ամիս մը առաջ ծախուածէն կէս բենս աւելի տալ հարկ պիտի ըլլայ. ամէն մէկ ամիս առաջ սոյն ապրանքի վրայ գործ ընողները բնական է որ հիմա օգտուած եղան և վստահաբար կրնանք ըսել թէ այս օրուան հրապարակի գիներով ապրանք գնողներուն ևս օգտուելու ամենամեծ հաւանականութիւն կ'տեսնուի, որովհետեւ այնչափ առատ խնդրանքին առջեւ բամբակի գինն եթէ յետ այսորիկ անկում կրէ իսկ, ամենևին մանածի գիներու վրայ ազդեցութիւն չընելէ զատ կը վախցուի որ ապրանքի չկապուողները վերջը ստիպեալ աւելի գին վճարեն. արդէն հրապարակիս մանածի վաճառականները բամբակի գնոյն անկումէն վախնալով իրենց պէտքին համեմատ ապրանքի մտած չըլլալնուն համար հրապարակիս վրայ մանածի տեսակ պակասութիւնն որ ըստ օրէ շատ զգալի կ'ըլլայ մանաւանդ 20 թիւ վաթէրի վրայ։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ. Ռ. 100էն կանխիկ

Վաթէր	Նուէզուլէ	Ն. 4 Բ.	29	ղրշ.
»	Իզմիր	» »	30	»
»	Սելանիկ	» »	30	»

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ.Ռ.100էն 61 օր պայմանաժ. կամ Օ.Ռ. 2% զեղչ կանխիկ

Վաթէր	Ն. 20	44	ղրշ.
Էքսթրա	» 16—24	53	»
»	» 12—14	47	»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Վաթէր	Ն. 4—14	34½	ղրշ.
»	» 20	42	»
Էքսթրա	» 12—14	40 —43	»
»	» 16—24	46 —47	»

ՑՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթէր Ն. 20 64/65 ղրշ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթէր Ն. 20 62/63 ղրշ.

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ ԲԱՄԲԱԿԻ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ, Մարտ 30/12 Ապր.

Սփօթ 4.30 բէնս

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ռ.	96	21
Ամէնէն բարձր գին	»	96	22
Ամէնէն վար գին	»	96	14
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	131	62½
Ամէնէն բարձր գին	»	131	75
Ամէնէն վար գին	»	131	25
Թրամվայ	»	103	—

ԲԱՑՈՒՄ, 30 Մարտ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ռ.	96	22
» »	ժամ 6ին	96	22
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	131	63½
» »	ժամ 6ին	131	75
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	16	10
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	Ֆր.	325	—
» » » Բ.	»	278	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	517	—
Անատօլուի երկաթ. սփօթ	»	524	—
» » բոնտ	Օ. Ռ.	13	10
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ռ.	4	05
Թրամվէյ բաժնեթուղթ	ղրշ.	760	—
» ժուիսանս	»	270	—
» պարտաթուղթ	Ֆր.	488	—
Տէրքօսի Ջրերի Ընկ.	»	249	—
Թրամվայ	»	105	—
Պալիա Քարաայտըն	»	530	—

ՍՓԻԼԱՆԾ

Օսմ.Միաց. 1 օրուան	Օ.Ռ.	2.25	1.60
» » 8 »	»	5—	—
Ռումելիի Երկթղ.	Ֆր.	1—	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	111 —	110 05
» չէք	110 25	110 05
Բարիզ 3 ամիս	22 63¾	22 83¾
» չէք	22 73¾	22 83
Պերլին մարք	18 51	18 61
Վիէննա քուրօն	21 71	21 81

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	ղրշ.	110 01
20 ֆրանքնոց	»	87 21
20 մարքնոց	»	107 20
Բօլ Էմփէրիալ	»	90 10
Քրիմիզ	»	51 04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	108 05
Պէշլիք	»	105 10
Նոր մէթալիք	»	103 —
Ռուսլ Թղթադրամ	»	8 61

Անտէ Ա. Անդրէասեան, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Ապրիլ 11

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Ա. Ռ.	87 50
» » գոց.	»	87 63
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	14 —
Եգիպտական Միացեալ	»	106 50
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	90 75
Պուլկար. փոխառ. 1892	»	98 50
Փոխառ. Բարիզի վրայ	»	25 325
Թրամվայ	»	4 12
Ճապոնական 4%	»	83 75
Ռուսական Գ.Կ.	»	88 —
Դրամազեղչ	»	2 ½

ԲԱՐԻԶ, Ապրիլ 11

Օսմանեան Միացեալ բաց.		89 92
» » գոց.		88 85
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	134 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	603 —
Օսմ. Մաքս. նոր փոխառ. 4%	»	484 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	369 —
Ֆրանս. Ռանդ 3%	»	99 40
Քրէտի Լիոնէ	»	1127 —
Թրամվայ	»	105 50
Փոխառութիւն Պատսպա 1894	»	473 —
Ռուսական		87 90
Ձէք Լոնտոնի վրայ	»	25 135
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՎԻԷՆՆԱ, Ապրիլ 11

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 46
» Լոնտոնի վրայ	»	239 90
Ռումելիի Երկաթուղի	»	142 75
Օսմ. Ռէժի	»	344 25
Դրամազեղչ		3 —

ՊԵՐԼԻՆ, Ապրիլ 11

Օսմ. Միացեալ		89 10
Անատօլուի Երկ. պարտաթ.	մարք	104 70
» » բաժնթ. 60%	»	102 70
Ռուսական 4%	»	88 30
Ռումելիի Երկաթուղի	»	135 —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 36
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		90 —
Դրամազեղչ		3 —

ՓԱՐՈՍ
ՔՕՆԵԱՔ
Նիք. ՑՈՒՔԼՈՍ
Ղալաթիա, Մոմհանէ փողոց, Թիւ 81

Կ'ուզէ՞ք առողջ ըլլալ։ Ն. Ցուքլոսի քօնեաքը միայն խմեցէք, որ խաղողի զուտ օղիէ շինուած է։ Խաղողի օղիէ եւ մշակուած գինիէ շինուած Ն. Ցուքլոսի քօնեաքը իր պարզութեան, հիանալի համին, և ուժառու յատկութեանց տեսակէտով, բոլոր միւս քօնեաքներէն գերազանց է։ Այս քօնեաքը կ'յանձնարարէ ջերմապէս Ա. Տարրաբան Տոքդ. Ժ. Մաննի, անդամ Առողջապահական Խորհրդոյ, և ն.։ Ահա՛ թէ ի՞նչ կ'ըսէ Տոքդ. Մաննի իր տեղեկագրին մէջ։ Տեղեկագիր, Թիւ 10093.—

«Ստորագրեալս, հրաւիրուած ըլլալով ալքոլի վաճառական և Մանկասարի (Ենի Շէհիր) մէջ գործարանատէր, Թիւ 114—116, Մ. Ն. Ցուքլոսի կողմէ, այցելեց իր ալքոլի վաճառատունն և գործարանը, հիմնուած 1870ին, ինչպէս նաև Ղալաթիա, Մոմհանէ փողոց, Քրասոսքալա, Թիւ 6, գտնուած օղիի գործարանը։ Բոլոր այս հաստատութիւնները մանրամասնաբար աչքէ անցընելէ վերջ պատահաբար մէկ քանի շիշ գինի առի, որ օղի շինելու պիտի գործածուէին, ինչպէս նաև մէկ քանի նմոյշ առի օղիներէն, որ շիշերու կամ տակառներու մէջ դրուած էին։ Այս մէկ քանի օրինակներն յատկապէս կնիքիս տակ պահեցի։ Խաղողի այս օղիներուն շինութեան ծառայող Սամոսի գինիներն և Աստիկէի օղիներն հիանալի և գերազանց գտայ։ Ֆիզիքական և գործարանական յատկութիւններն ուսումնասիրելէ վերջ, յիշեալ Գործարանին օղիները տարրաբանական քննութեան ենթարկեցի։ Այս օղիները շատ յստակ տեսք և հեղուկ (fluide) կազմութիւն և շատ հաճելի համ և բոյր ունին. թեթեւապէս է, գոյնը սատափի դեղին, իսկ տեսակարար ծանրութիւնը 0,950—0,940—15° Ս.։ Եռացման կէտն է 84° Ս., Պոմէ աստիճան 18°։

Սալէրոնի գործիքով հանուած ալքոլը բնաւ չունէր ալքոլներու և յատկութիւններ։ Այս օղիներէն 100 մաս 1,75—1,85 մրուր տուին։ Ահա՛ կազմութիւնը.—

Խաղողի Էթիլիք ալքոլ	42.70
Ջուր	55.46
Գործարանաւոր և հանքային հաստատուն մարմինք	01.81
Հոսանուտ մարմինք	00.03
	100.00

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Այս տեղեկագրին առարկայ խաղողի օղիները կ'համապատասխանեն առողջապահութեան բոլոր պահանջներուն և բնաւ վար չեն մնար Ֆրանսայի քօնեաքներէն։

ՏՈՔԴ. Ժ. ՄԱՆՆԻ
17—7 8 Առողջ. Տոքդոր

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 16,898,650
ՀԱՍՈՅԹ 1903 ՏԱՐԻՈՅ 3,550,873

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,528,504
ՀԱՍՈՅԹ 1903 ՏԱՐԻՈՅ 1,515,600

Ընկերութիւնքս իրենց ունեցած հսկայ դրամագլուխ, անագին պահեստի գումար ու նկատմամբերով ապահովութեանց բացարձակ վստահութիւն կ'ընծայեն և իրենց միջնորդ Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակալութեան միջոցաւ կ'ստանձնեն հրդեհի դէմ մեծագումար ապահովութիւններ չէնքերու, կարասեաց, ապրանաց և այլն վրայ ԽԻՍՏՑԻՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ, թէ մայրաքաղաքիս և թէ գիւղօրէից ու գաւառաց մէջ։
ՎՆԱՍՈՒՑ ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ ԱՄԵՆԱՅՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏԱՁԵՌՆՈՐԷՆ Կ'ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ, որոյ ապացոյց մինչև այժմ միայն հրդեհի վնասուց համար վճարուած գումարը 41,000,000 անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 100,000

Ընկերութիւնը չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջ բեռցուած ապրանքներն ու դրամածրարներն, ինչպէս նաև ամենայն քաղաքներ թղթատարով ուղարկուած ինչքերը խիստ չափաւոր և օգտակար պայմաններով կ'ապահովագրէ։
Ցորգոյ հասարակութիւնն կ'հրաւիրուի իրենց անձնական շահուց պաշտպանութեան համար դիմել առ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ, Կալաթա, Մէհմէտ Ալի Փաշա Խան։ 50—40

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ ԵՒ ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐԹԻ ՀԱՄԱՐ ԱԶԴԵՑԻԿ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ՊԱՂՏԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ 4% ՕՍՄ. ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ Ա. ՍԷՐԻ

Վերոյիշեալ փոխառութեան պարտաթուղթի տէրերուն կ'ծանուցուի թէ պայմանաժամը յառաջիկայ մարտ 1ին աւարտող վեցամսեայ տոկոսները պիտի վճարուին այդ թուականէն սկսեալ Օսմ. Պանքային Ղալաթիոյ կեդրոնատեղիին արժեթուղթերու գիւանին կողմէ, 20 անգլ. ոսկի անուանական արժէք ունեցող իւրաքանչիւր պարտաթուղթի 44 ղչ. առկեդրամ, ներկայացնելով ատժամեայ պարտաթուղթերն որոց վրայ դրոշմ պիտի փակցուի։

Կրկնակ օրինակներով ներկայացուելիք «պորտըրօ»ներուն «ֆորմիւլ»ները պարտաթուղթի տէրերուն տրամադրութեան տակ պիտի դրուին ամսոյս 25էն սկսեալ։

5/18 Փետր. 1905 24—24

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
10,000,000 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՎ

Կեդրոնատեղի՝ Ղալաթիա
Գործակալութիւն՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
Մասնաճիւղ՝ Բերա, Շիշաեն ճամբայ Թ. 348

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մասնաճիւղեր

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն—Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գասթէմունի, Քավալա, Տէտէ Աղաճ, Էսկիշէհիր, Երուսաղէմ, Դամասկոս, Գոնիա, Լառնագայ, Լիմասօլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միթիլլի, Մանասըր, Նիքոսիա, Ուշաք, Բորդ—Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սվազ, Իզմիր, Տրապիզոն Սուրիական Տրիպոլիս և Սկիւպ։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուի (գոնթ—գուրան) փոխատուութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (պոլիցա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կ'գեղչէ. Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրտիններ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կ'բանայ, արժեթուղթեր և արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կ'պահէ։

Թուրքիոյ և արտասահմանի մէջ կըտրօններ և փոխանակագիրներ կ'գանձէ, ակցիոնական հրամաններ կ'փոխադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կ'փոխէ, կ'առնէ ու կ'ծախէ։

Օսմ. Պանքան հետևեալ պայմաններով և տոկոսով դրամ պահեստի կ'ընդունի.—

2 տարի պայմանաժամով պահեստի համար տարեկան 100ին 3 ու կէս տոկոս կուտայ, մէկ տարի պայմանաժամով պահեստի համար՝ տարեկան 100ին երեք. 6 ամիս պայմանաժամով պահեստի համար տարեկան 2 ու հարիւր, 3 ամիս պայմանաժամով պահեստի համար տարեկան $1^1/_2$ ու հարիւր։

Պոլսոյ գործակալութիւնը վերոյիշեալ բոլոր գործառնութիւնները կ'ստանձնէ և անկէ զատ, ապրանքներու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ և գօնսինեասիոնով և ազատ տէր-ղիթօյով ապրանքներ առնող կ'ընդունի։

Բերայի մասնաճիւղը նմանապէս կը կատարէ Պանքային վերոյիշեալ բոլոր գործառնութիւնները (բացի ապրանքներու վրայ կատարուածներէն), և անմիջապէս սատանձնելու պայմանաւ կ'գնէ և կը ծախէ զանազան վիճակահանութեանց արժեթուղթեր, ինչպէս Վիլ տը Բարիի, Ռումէլիի երկաթուղեաց, Հելլենական կամ Բոնամայի վիճակահանութեան արժեթուղթեր ևլն. ևլն.։ Պոլսոյ գործակալութիւնը և Բերայի մասնաճիւղը կը ծախեն նաև Ռումէլիի Երկաթուղեաց արժեթուղթերու բրոմէսները, և Օսմ. Պանքայի Թուրքիոյ մէջ հաստատուած միւս բոլոր գործակալութիւններուն նման կ'ընդունին տարեկան 2% տոկոսով մինչև 10 օսմ. ոսկի, ընթացիկ հաշիւ բանալով։

Օսմ. Պանքան $3^1/_2$% ֆրանսական և 3% գերմանական Ռանթերու փոխարէն գումարներ փոխ կուտայ պզտիկ ընթացիկ հաշիւի դրութեամբ. յիշեալ Ռանթերը պահեստի դրուած արժեթուղթերու յատուկ տուփերուն մէջ կ'պահուին։ Պահեստի դրուածներու քանակին աւելնալուն համեմատութեամբ, եղած փոխատուութիւնն ալ հետզհետէ կ'աւելնայ։

ՊԱՅՄԱՆՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ		6	Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	»	3	»
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	»	$1^1/_2$	»
ՁԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ		20	փր.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՈՍԴ—ԼՕՔԱԼՈՎ		13	ղշ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » »		1/2	Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ		26	ֆր.
» ՎԵՑԱՄՍ. 13, ԵՌԱՄՍ.		9	»
» ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹՈՎ և ամենօրեայ ծրարով		40	»

Օսմ. մէջիտ 108 ղրշ.— Անգլ. լիրա 119 ղրշ.—20 ֆր.նոց $94^1/_2$ ղրշ.էն

Եւ Թէճիտ 55 ղրշ.էն վար չեն ընդունիր

Նոյն պայմանք Կ. Պոլսոյ և Գաւառի համար
ԱՆԽՏԻՐ։ ՄԻՇՏ ԿԱՆԽԻԿ

Նամակի փուլ կ'ընդունինք՝ 20 հատ 1 ղրշ.նոց բօստայի փուլը 20 ղրշ.ի հաշիւով, և մի միայն ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի փուլով։

Բօստայի ծախքը մեր վրայ է, Բօսդ—Լօքալէն զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և ամէնայն տարբերութիւնն յառաջողին վրայ են։

Ձեռքերուն և Փոխ''գրերուն վրայ, պէտք է որ առաջուրն ինք փակցուած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։ Ապա թէ ոչ՝ երեք թերթ պակաս կ'ղրկուի։

Նմանապէս, մայրաքաղաքէն կամ գաւառէն ղրկուած Ազդերը պէտք է դրոշմուած ըլլան բստ օրինի։ Ապա թէ ոչ՝ չեն տպուիր՝ Եկեղեցական ու բարեգործական Ծանուցումները զերծ են դրոշմի տուրքէն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա'ն վճարումները միայն վաւերական են որք կ'ըլլան ի փոխարէն Տպարանին պաշտօնական թերթին՝ ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կնքուած Լրագրին սեփական կնիքովը։

Պակաս թերթ կ'ղրկուի ամէն անոնց որ վերոյգրեալէն տարբեր սակով հաշուած ըլլան իրենց ղրկած դրամները։

Բաժանորդ գրուելու և դրամը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է՝ մանաւանդ—բօսդ մը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչև 100 ղրշ.։ Նամակ գրելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանդա—բօսդին կտրօնին վրայ նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականն ու գումարը։ Դրամը մեզ կը հասնի, և թերթը կ'ղրկուի, անվրէպ։

Ապառիկ յանձնարարութիւնք ՉԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Զնորոգուած բաժանորդութիւնք ՕՐՆ ՕՐԻՆ կ'դադրին, ծանօթ թէ անծանօթ, որի' ալ պատկանին։

Գաւառացի բաժանորդները լաւ կ'ընեն որ ենթէ կանխաւ հասցնեն բաժնեգինը, կամ Կ. Պոլսոյ մէջ մէկը ցոյց տան որուն դիմուի պայմանաժամին։

Գործակալք պատասխանատու են իրենց ներկայացուցած բաժանորդներուն համար։ Ցորչափ դադրեցնել չեն տուած թերթին առաքումը, բաժնեգինն ամբողջ իրենց մէ կ'պահանջուի։

Հին թիւերը առվերական գնով չեն ծախուիր։

Զեղչուած հեռագիրներն ետ չեն տրուիր։

ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

Խաջինէի Խասսար Շահանէճէ միւլայիմ օլունաճագ բուղէնը սատէնին միւլգտասսէնին պաչլանըլաղընտան իւթայա ճայիզ օլանլարըն թէէմինաթ աղչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէի միւսթաւհըպէն Խաջինէի Ճելիլէի միւզայիտէհա կելմէլէրի։

Ցի 28 Մարտ 321 3—2

ԼԱ ՊԱԼՈՒԱԶ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1863 ին
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ
Ի ՊԱԼ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ)

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ 15,243,000 ՖՐ
ՎՃԱՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 113,000,000 ՖՐ.

Այս ընկերութիւնն ապահովագրութիւններ կ'ընդունի հրդեհի, կայծակի և չոգեկեաց կաթսաներու պայթման, անշարժ ստացուածքներու, և ամէն տեսակ կարասիի և վաճառքի վրայ։

Ընկերութեան գրասենեակն ԲՐԷՍԻ ԼԻՕՆԷ է Պոլիս
Ընդհանուր գործակալ է Պոլիս ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՑՈՐ.
Պոլիս Ալալըմճի Խան, թիւ 16—18
100—72

LEPHENIXAUTRICHIEN
ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1860 ԻՆ Ի ՎԻԷՆՆԱ
ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ՖՐՔ. 17,000,000
ԿԵԱՆՔԻ » » 31,008,000

Ընկերութեան Դրամատունն է,
ի Կ. Պոլիս, ԲՐԷՍԻ ԼԻՕՆԷ.

LA ESTRELLA
ԼԱ ԷՍԹՐԷՅԱ
ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵՆԱՑ ԵՒ ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Ի ՄԱՏՐԻՏ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՖՐՔ. 10,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ » 12,000,000

Ընկերութեան Դրամատունն է,
ի Կ. Պոլիս, ԲՐԷՍԻ ԼԻՕՆԷ

Գրասենեակք, Կ. Պոլիս, Ալեանաք Խան Թիւ 11—15 50—17
Լիազօր Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ
1892 ՕԳՈՍՏ. 2/14 ԵՒ 1310 ՍԷՖԷՐ 20 ԹՈՒԱԿԻՐ ՖԷՐՄԱՆՈՎ

Դիւան Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Քարաքէօյ, Ենի Խան և կամ հետևեալ հասցէներուն.—

Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս ՄՄ. Ի. Սաաօք և Ռօտրիղ, Շէյխ իւլ Իսլամ Խան, Պահճէ գաբու թիւ 10
Ցարութիւն էֆ. Քէչէճեան, Այ Ստեֆանօ
Մագրգիւղ, Մ. Ա. Անժէլիտէս, կայարանի հրապարակ.
Գատը գիւղ, Քեամիլ էֆ., չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի.
Պոլիս— Մինիր Պէյ, Սուլթան Համամ, Թէրզագը Խան, թիւ 8, Ա. յարկ և 9
Ս. Ադամեան, Ղալաթիա, Ինայէթ Խան
Ա. Նաանիտիս, Էրէնքէօյ.
Ապտի պէյ, Վէզնէճիլէր.

Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բերժանց, Թիւ 12, Թիւնէլ Խան.
Ղալաթիա, Մ. Եղիէն Քրէմէզի, Թէվէքքէլ Խան
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռօսսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի. Թիւ 137.
Մեծ Կղզի, Ռէսուլ էֆ.
Բ. Սամմարիքա, Բէնոիթ
Ժ. Քիլիարիոտիս, Ղալաթիա Պորսային դէմ.
Ս. Այմէլօղլու, Պոլիս,
Իհսան պէյ,
Բիւյիւք Իսմայիլ փաշա Խան.

Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ 100—16

ՀԱՅՏԸՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԲԵՐԱ ՄԵԾ—ՓՈՂՈՑ Nº 479

Ամրան նորաձևութեանց համար, գիմեցէք այս համբաւաւոր Վաճառատունը, որ սկսաւ ամէն չարաթ նոր և յոյժ ճոխակտոր ապրանքներ բերել տալոց և կանանց։

Ցրենք գազմիրները, բրդեղէնները, մետաքսեղէնները, ժանեակները, պատրաստ պլուզները, ապածոյ, չալիկցու զեֆիր, և այլն և այլն։

Անոնք որ ամրան արդուզարդի գնում ընել կ'ուզեն, լաւ կ'ընեն նախ այցելել ՀԱՅՏԸՆԻ Վաճառատունը։ 18—11

ԴԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ Գր. բաժանորդները կ'ծանուցուի թէ ՀԱՅՏԵԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու ղրշ.ի նամակի բօսդ անհրաժեշտ է։ Ապա թէ ոչ, ճիշ հասցէն ԱՆՓՈՓՈԽ Կ'ՄՆԱՅ։

NEURODYNAMOGÈNE
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՂԱԳՈՐԾ ԼԱԶԱՐԻՏԷՍԻ ՋՂՈՒԺԱՈՒԺԻՉԸ

Médaille d'or — Médaille d argent

Դեղագործ Լազարիտէսի ՆԵՒՐՈՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ ընդունուած է Առողջապահական բարձր Խորհուրդին կողմէ, արտօնուած է գործածուելու Կայս. Բժշկական Վարժարանին կողմէ, արժանացած է 1903ին Աթէնքի Արուեստահանդէսին արծաթ մետալին, և 1904ին Պորտոյի մէջ տեղի ունեցած Հարտարարուեստական ցուցահանդէսին ոսկի մետալին։

Այս դեղը լաւագոյն զօրացուցիչն է ջիղերուն, հանգստաւէտութիւն կ'պատճառէ գործարանաւորութեան, և մասնաւորաբար կ'բուժէ ջղային հիւանդութիւնները, նևրաստենիա, հիստերիա, թուլութիւն, տկարութիւն և ուղեղային յոգնութիւնը, ևլն.։ Կ'վերականգնեցնէ ջղային բջիջները, կ'ամրացնէ տկար ջիղերը, կ'կանոնաւորէ քունը, ֆոֆորիկ դէմ զօրաւոր դարման է, վերջապէս, ամէն հասակէ այրերու և կանանց համար պատուական կենսաւորիչ մ'է։ Մեր քաղաքին առաջնակարգ բժիշկները ՆԵՒՐՈՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'յանձնարարեն իր ազդուութեանց համար, երբ ազդու դարման վերոյիշեալ ախտութեանց։ ՆԵՒՐՈՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'ծախուի Պոլսոյ ամէն դեղարաններու մէջ, և մասնաւորաբար Բերա, Մեծ Փողոց, Կալաթա Սէրայի կից Մ. Լազարիտէսի դեղարանը։ Ընդհ. վաճառատեղի՝ Պոլիս, Ճէլալ Պէյ Խան, թիւ 20։ Գին ամէն մէկ շիշի՝ 12 ղչ.։

Գործածութիւն.—Չափահասներու համար մէկ խողովակ դգալ ամէն ճաշէ վերջ, իսկ պզտիկներու համար՝ 1 խահուէի դգալ։ 50—5

ՊԱԼՔԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՍՕՖԻԱ

Դրամագլուխ և պահեստի գումար — Ֆր. 9,500,000
Դրամագլուխ և պահեստ 17 վերապահովագրող ընկերութեանց որ գործոց բաժնեկից են — Ֆր. 142,750,000
Ցվերջ Դեկտ. 1904էի կատարուած ապահովագրութիւնք — Ֆր. 1,618,000,000
Վնասուց համար վճարուած մինչև 31 Դեկտ. 1904 — Ֆր. 32,000,000

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ ընդդէմ ՀՐԴԵՀԻ, ԾՈՎԱՅԻՆ փոխադրութեանց, ԿԵԱՆՔԻ և արկածներու, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Ուղղակի գործակալութիւններ և վերապահովագրութեան գրասենեակներ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, Եգիպտոս և Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ
Քրէտի Լիօնէ — ՓԱՐԻԶ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ԻԶՄԻՐ
Տէօյչ Պանք — ՊԵՐԼԻՆ, ՀԱՄՊՈՒՐԿ
Անկլօ Աւստրիէն Պանք — ԼՈՆՏՈՆ, ՎԻԷՆՆԱ, ՊՈՒՏԱՓԷՇՏ
Պանք Նասիօնալ Պիւլկար, Պանք տը Քոմէրս — ՍՕՖԻԱ
Անկլօ Էճիբշըն Պանք — ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու մէջ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ համար Ընդհ. գործակալ՝ ԱՐՇԱԿ ՌՈՒԶԵԱՆ։
Ղալաթիա, Պանք Օթօմանի դէմ Թահտաայրան Խան 50—22

ԲՈՒԵՌ ՄԱՒԼ (27)

ՑՐԱՆՍԱՅԻՔ
ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌԻՆ ՎՐԱՅ

Ը.—ՄՆԱՔ-ԲԱՐՈՎ, ՆԱՄ ՑՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Սառը հաստատուն էր ու կպած՝ Քուրպէ կղզիին, թէև խորտուբորտութիւններով ծածկուած և բազմաթիւ սուր ծայրերով ու հաստ եղերագծեններով փշոտած, որոնց ամենքն ալ առաջ կ'ուգային սառնադաշտին չորսդին վխտացող հսանքներուն ու մակընթացութիւններուն մղումին տակ։

Մեծ յուսախաբութիւն ունեցած էին սառցելով կղզիին՝ դէպ ի հիւսիս չատ չնչին տարածութիւնը։

Բայց չուտով մխիթարուեցան խորհելով որ սառնադաշտը պիտի կրնար տակաւին ըլլալ այնչափ ատեն որչափ պէտք էր՝ վրայէն անցնելու և հասնելու համար այն երկիրները՝ զորոնք հեռուէն կնշմարէին, երբ քսան մղոնի չափ վեր։ Ուրով, քանի չորս ժամու չափ հանգիստ առնելէ ետքը, փութացած էին վերսկսիլ սառնադաշտին վրայէն իրենց արկածալից գնացքին։

Ցունիս 25ին հասած էին, հեռուէն երևցած այդ երկիրին վրայ՝ որ իրենց բոլոր բաղձանքներուն ու բոլոր յոյսերուն առարկան եղած էր։ Անիկա ապահովաբար Քուրպէ կղզիէն չատ աւելի մեծ էր, բայց իրականութեան մէջ, իր լայնութիւնը 86° էն 86° 23′ միայն կ'տարածուէր, որ կ'ընէ 38 քիլօմէթր։

Անկէ անդին, սառնադաշտը կ'սաբոտուէր նորէն, բայց հսկայական ցցուածքներու և անարատ կապոյտ սառոյցներու պէս ոչ-երկդիմի նշաններէ կարելի կ'ըլլար հասկնալ որ, հաստուածական երկիրներ, ապառաժուտ կղզիներ կային տակաւին, որոնք սառնային ովկիանոսին մէջ, չատ առաջները ու հեռուները կ'երթային, և երբ նեցուկ կ'ծառայէին անհուր այն սառնաբեկորներուն՝ որոնց աղիողորմ ու ողբաձայն աղմուկը կ'լսուէր, աղմուկ որ մօտալուտ սառնահալին պատճառով ամէն օր անոր նորանոր խորտակումներու, ճեղքուածքներու, քայքայումներու ճարճատիւնէն առաջ կուգար։

Ճամբորդներուն ոտքերուն տակ, ամէն վայրկեան ջրկոյտներ կ'կազմուէին, ջուրի ճամբաներ կ'բացուէին։ Եղաւ վայրկեան մը՝ ուր նահանջելու անհրաժեշտութեան առջև տեղի տալ հարկ դատուեցաւ, ինչու որ միևնոյն ճամբէն կարենալ վերադառնալու մասին մեծ ապահովութիւն մը չունէին այլ ևս։

Իրաւ է որ, նաւաքնացութեան յատուկ երեք կազմածք ունէին, որոնց մէկը, միւսներէն անհամեմատ աւելի թանկարժէք էր և մէկէ աւելի գործածութիւններու նախասահմանուած էր։ Ընդծովեայ թորփիլանաւ էր ան, որ ալեմինիումի թիթեղուկով չինուած էր. այս վերջինը ա'ն ատրեան թեթև մետաղ մըն էր որ, Պ. տը Բէրալիօի ու Հիւպէռ տ'Էրմօնին ընկերակիցները չուզեցին հաւատալ որ, արտակարգ այդ առարկան կրնար միևնոյն ատեն երբ նաւակ ծառայել այն օդապարիկին՝ որուն բարձրանալու ու առաջանալու կարողութիւնները պիտի փորձէին չատ չանցած։

Ուրով որոշուեցաւ աւելի չյապաղեցնել օդանաւուն փորձարկութիւնը։

Այդ նպատակին համար, երբ հարթավայր ընտրեցին, կղզեակ մը կամ աւելի ճիշդը տափարակ ապառաժ մը, որ ծովին մակերեսէն վեր վաթսուն մեթրի չափ դուրս կ'ցցուէր և իր ամէն կողմէն, վեց հարիւրէն ութը հարիւր մեթր լայնութիւն ունէր։

Ապահովաբար կարելի է ըսել թէ, խորապէս յուզիչ տեսարան մը եղաւ այդ փորձին կատարումը, այդպիսի ամենատարօրինակ պայմաններու մէջ, որոնց երբեք ենթարկուած ըլլայ, որ և է օդանաւորդ։

Որոշուած էր որ, առաջին փորձը տեղի ունեցած ատեն, օդապարիկը բոլորովին ազատ պիտի չթողուէր և երկայն չուանով մը կապուած պիտի ըլլար երկիրին։

Ուստի երկրախոյզները թուանշաններու վերջին քաղուածք մը ըրին, և որովհետև այդ հաշիւին մէջ չկային ո'չ պարէններու ոչ ալ զէնքերուն ծանրութիւնները, որոնք աւելորդ էին այդ առաջին փորձին մէջ, հետևեալ արդիւնքին հասան.

3 հոգի ամէն մէկը միջին հաշիւով 80 քիլօկրամէն	240	քիլօ
Զանազան չափական գործիքներ	30	»
Նաւակ (ալիւմինիումէ ընդծովեային պատեանը)	1950	»
Ընդամէնը	2220	քիլօ

Այս թիւը տակաւին 580 քիլօկրամ պակաս էր, 1852ին Հանրի Ժիֆարի չինած օդապարիկին կշիռէն։ Ուրով, այլևս պատճառ մը չկար որ ըլլալիք փորձը չգայ իրականացնել իր վրայ դրուած յոյսերը։

Բուն իսկ օդապարիկը մետաքսէ կրկին պահարաններէ կ'բաղկանար որոնց կարերուն տեղերը կուպրեքնլով ծեփուած էին, և «գլանիկ»ի ձև ունէր, բան մը որ ընդունուած է բոլոր բանգէտ օդանաւորդներու և մասնաւորապէս Ռընառ և Քրէպ հարիւրապետներուն կողմէ։ Մէջտեղի տրամագիծը 12 մէթր էր և 44 մէթր երկայնութիւն ունէր։ Զայն չրջապատող ցանցին թելերը վար կ'իջնային ու կ'հաւաքուէին հորիզոնական միակ չուանի մը չուրջը, որ իր կարգին, 8 մէթր երկայնութիւն, 3 մէթր լայնք ունեցող ու ճիշդ-ճիշդ օդապարիկին ձևը ունեցող նաւակը կ'բռնէր։

Փորձը բոլորովին պարապ տեղը կատարած չըլլալու համար, որոշուեցաւ որ, օդապարիկը ուռեցնելէն վերջը, մէկ կողմէն մէջը տեղաւորեն ճամբորդութեան անհրաժեշտ առարկաները, առաջին արբիթին պատրաստ ըլլալու համար։

Գործողութիւնը սկսաւ առտուան ժամը հօթնին։ Մանաւանդ նախապէս եղած յայտնութիւններէն ետքը, այլ և անկարելի էր ծածուկ պահել այն հաշիւները՝ որոնք Մարք տ'Էրմօնի գիտուն յանգած էին։ Անկէ զատ, Շնէքերի մասին կասկածանքի ինչ պատճառ ալ որ ունենային, նախնիքն ձմերումի ատեն անոր ցոյց տուած բարի կամեցողութենէն ետքն ալ, այլ և մեծ վախ չունէին անոր անգաղտնապահութենէն։ Իրենց վնաս մը հասցնելու կարելիութեան առաջին պայմանը, ընկերակիցներուն հետ Եւրոպա դարձած ըլլալն էր, և Աւստրիացին չատ աղէկ գիտէր որ, հիմա իր ճակատագիրն ալ, նոյնինքն արչաւախումբին բախտին կապուած էր։

Ուրով Հիւպէռ տ'Էրմօն չքաշուեցաւ ընել իր գաղտնիքը հրապարակելէ։

Կարծրացած ջրածինով լեցուն խողովակները, կ'պարունակէին ընդամէնը 5 մէթր խորանարդ կամ 5000 լիտր, որ կազային վիճակի մէջ, մօտաւորապէս կ'ընէ 12,500 մէթր խորանարդ։ Օդապարիկը լեցնելու և ուռեցնելու համար 2500 խորանարդ մէթր ջրածին կազի պէտք կար։

Հիմակուհիմա միմիայն մէկ հոգի մը կար որ կարող էր Հիւպէռին օգնելու, իր այդ փափուկ ու վտանգաւոր գործին մէջ։ Շնէքերն էր ան։ Քիմիական գործառնցի ալխատութիւններուն աւելի վարժ ըլլալով քան նաւային տեղակալը, իր հրամանին տակ դրուած երկու նաւազներուն օժանդակութիւնովը փութաց անմիջապէս կազմակերպել այն գործիքները, որոնց չնորհիւ թանկագին կազը պիտի սկսէր լայննալ ու ծաւալիլ։ Միմիայն երեք ժամ պէտք եղաւ հաղորդակցութեան կապարէ ճամբաներ չինելու համար, ինչու որ ջրածինին ընդլայնումին արագութեանը ու ծայրայեղ նօսրութեանը պատճառով կարելի չէր քաուչուէ խողովակներ գործածել։

Վերջապէս կէս օրին ամէն բան վերջացած էր։ Օդապարիկը հսկիթի մը պէս լեփլեցուն, վեհաշուք կերպով կ'տատանէր, քթոնին կապուած, այն չուաններով զորս պիտի կտրէին չատ չանցած և անվերջանալի այն պարաններով, որոնք մինչև 800 մէթր պիտի թոյլատրէին իրեն բարձրանալ։ Բայց հոն, կրկին յուսախաբութիւն մը կ'սպասէր իրենց։

Նախ, հորիզոնը ծածկող մառախուղին պատճառով, աչքառու ոչինչ կրցան տեսնալ։ Ամէն կողմ, աչքդ առածին չափ, Ֆրանց-Յոզէֆի Հողին սառնակոյտեր,—ինչպէս կ'կոչեն զանոնք Նէյըզ ու Մարքհամ,—կը ծածկէին ծովը։ Առավ հանդերձ, հիւսիսի կողմը, սառնաբեկորներու չարժում մը կ'նշմարուէր։

Երկրորդ անակնկալը եղաւ, օդապարիկին 400 մէթրէն աւելի վեր բարձրանալ չուզելը։

Ի զուր հետզհետէ թափեցին աւազի յաւելուածական ծանրութիւնը, ի զուր թեթևցուցին նաւակը, պզտիկցնելով զայն ու հանելով անոր բոլոր աւելորդ-մասերը, ի զուր փորձ ընելու կոչուած անձերէն մէկը միայն բարձրացաւ, օդապարիկը 1000 մէթրէն աւելի վեր չկրցաւ ելլալ։

Բազմաթիւ փորձեր կատարեցին թէ՛ ցերեկուան և թէ գիշերուան զանազան ժամերուն. արդիւնքը միշտ նոյնը եղաւ։

Վերջապէս սախալուեցան բացատրութիւն մը յարմարցնել այդ ձախողանքին։

Եւ որովհետև կարելի չէր օդին անսարութիւնը պատճառ բռնել, հարկադրուեցան տեղի տալ անյայտ ճշմարտութեան առջև և ընդունիլ որ, մինչև այն ատեն անծանօթ մնացած, մագնիսական տարօրինակ ազդեցութիւններ առաջ գալով մթնոլորտին բարձր խաւերուն մէջ, զօրս կ'յաղթէին տարրագոյացրել ի նպաստ աւելի թեթև կազերու։ Մնաց որ չէչտութեան ու արեան չրջանի խանգարումներ, սրտնօղի՝ ամէն մէկ փորձէ վերջը ա'լ աւելի չյստակուած նշաններ, բաւեն բաւթախտումներ, տեսակ մը ապրեցուցիչ թմրութիւն, կ'ապացուցանէին որ, այդ բարձրութիւններուն վրայ, օդը անչնչելի էր իսկապէս։

Ի վերջոյ որոշեցին որ օդապարիկը երկիրին կապող երկայն պարանն ալ կտրուի և բոլորովին ազատ մնայ ու բարձրանայ օդին մէջ։ Նորէն վերոյիշեալ անհնարինք անդրին չանցաւ։ Այն ատեն արչաւախումբին անդամները մեծ վհատութիւն մը զգացին։ Բացայայտ կ'հասկցուէր որ, հակառակ գիտական տեսութիւններու, օդագնացութիւնը չէր կրնար մեծ ծառայութիւն մը մատուցանել Բևեռային խուզարկութեան գործոյն մէջ։

(Շար.)